

Nr 3 september 2011

35 kr

AmnestyPress

**Europas
mörka
hemligheter**

**Följ med till
Guantánamo!**

I korthet:

Libyen: Samvetsfånge tackar Amnesty

Den 24 augusti släpptes Jamal al-Hajji från Abu Salim-fängelset efter att ha hållits fängslad i sju månader utan kontakt med omvärlden.

– Ord kan inte uttrycka min tacksamhet för stödet från Amnesty International, sade Jamal al-Hajji när han träffade en delegation från Amnesty på besök i Libyen. Jag vill tacka all personal och alla medlemmar från Amnesty som genom årens lopp har lyft fram min situation.

Jamal al-Hajji greps den 1 februari av civilklädda säkerhetsagenter under förevändning att han hade orsakat en trafikolycka. Vid ett enda tillfälle förhöordes han och anklagades då för att ha uppvisat till demonstrationer och för Natos flyganfall mot Libyen.

Jamal al-Hajji har publicerat artiklar på utländska hemsidor och där uppmanat till protester mot den libyske ledaren Moammar Khadaffi. Han hölls fängslad från februari 2007 till mars 2009 och greps igen i december 2009. Han satt då fängslad i fyra månader.

Ekvatorialguinea: Fångar fria

För att fira sin 69-årsdag meddelade president Teodoro Obiang Nguema Mbasogo i ett dekret den 4 juni att 22 politiska fångar hade benådats, däribland fem personer som av Amnesty betraktades som samvetsfångar. 21 av fångarna kunde den 7 juni lämna Black Beach-fängelset i huvudstaden Malabo. Innan de fick lämna fängelset fick de benådade skriva under ett brev där de tackar presidenten för hans välvilja och de hotas med fortsatt fängelse om de begår nya »brott«. Bland dem som har frigivits är Florencio Elá Bibanf och Antimo Abeso som båda hade flyktingstatus i Kamerun. I juni år 2005 kidnappades de av ekvatorialguineansk säkerhetstjänst som opererade i Nigeria.

Iran: 70 fångar fria

Den 31 augusti välkomnade Amnesty att omkring 70 politiska fångar och samvetsfångar har frigivits sedan landets högste ledare Ali Khamenei beslutat om nåd i samband med Eid al-Fitr, festligheterna som avslutar Ramadan.

Bland de frigivna finns doktor Arash Alaei, som arbetat med bekämpande av hiv och aids och studentledarna Milad Asadi och Mohammad Pour Abdollah.

Uruguay: Chans till rättvisa

Den 30 juni utfärdade Uruguays president José Mujica ett dekret som upphävde tidigare presidenters beslut om att stoppa undersökningar av allvarliga människorättsbrott som begicks under militärstyret i Uruguay 1973–85. Därmed kan undersökningar inledas om åtal när det gäller omkring 80 fall.

– Nu måste Uruguay ge rättvisa åt offren, sade Guadalupe Marengo, biträdande chef på Amnestys Amerikaavdelning.

Efter återgången till civilt styre 1986 antogs en lag som gav presidenten sista ordet när det gällde undersökningar av brott mot mänskliga rättigheter. Under militärens styre förekom en rad fall av utomrättsliga avrättningar och påtvingade försvinnanden. Som mest fanns ungefär 7 000 politiska fångar i Uruguay och majoriteten av dem utsattes för tortyr. ■

FOTO: PABLO PORCUNCU/AF/SCANPIX

Aktivister håller den 30 augusti upp bilder på »försvunna« under militärdiktaturen i Uruguay utanför högsta domstolen i Montevideo.

Azerbajdzjan: Eynulla Fatullayev är fri

– Jag är väldigt glad att bli fri och oerhört tacksam mot Amnesty International som

FOTO: PRIVAT/AT
Eynulla Fatullajev är fri.

arbetat för mig från början. Det är min uppfattning att ni räddade mig. Tack till alla som twittrade, sade Eynulla Fatullayev till Amnesty sedan han den 26 maj frigivits.

Tidningsredaktören Eynulla Fatullayev dömdes år 2007 till åtta och ett halvt års fängelse för terrorism och uppmaning till etniskt hat efter artiklar som kritiserade Azerbajdzjans utrikespolitik och ifrågasatt den officiella versionen av en massaker 1992 på civila i staden Khojaly under

kriget mellan Armenien och Azerbajdzjan om kontrollen över Nagorno-Karabach.

När Europadomstolen år 2010 beordrade att Azerbajdzjan skulle frige honom dömdes han återigen till fängelse, denna gång två och ett halvt år för ett påstått narkotikabrott.

Den 24 maj lanserade Amnestys brittiska sektion en aktion på twitter och kort därefter frigavs Eynulla Fatullayev. I Sverige har två Amnestygrupper arbetat för honom. ■

Ryssland: Oleg Orlov frikänd

En av Rysslands mest kända människorättsförfvarare har frikännts från anklagelserna om förtal av Tjetjeniens president Ramzan Kadyrov. En domstol i Moskva fastslog den 14 juni att Oleg Orlov, ordförande för Memorial, hade rätt att uttrycka åsikten att Kadyrov bar ansvaret för kidnappningen och mordet på Natalja Estemirova i Tjetjeniens huvudstad

Groznyj den 15 juli 2009 (se AP nr 4/2009). Under rättegången framkom att Natalja Estemirova hade mottagit en rad mordhot innan hon mördades.

– Domen är ett litet men välkommet tecken på respekt för yttrandefriheten, sade John Dalhuisen, biträdande chef för Amnestys avdelning för Öst- och Centraleuropa.

Nästa steg måste bli att ställa dem som mördade Natalja Estemirova inför rätta. ■

FOTO: PRIVAT/AT

Oleg Orlov hade stämts av Ramzan Kadyrov.

Tio år för mycket

När världens blickar var riktade mot terrorattackerna mot USA passade Eritreas president Isaias Afewerki på. Inom loppet av några dagar i september 2001 greps cirka 80 personer. Bland de gripna fanns elva personer som hade haft ledande positioner i PFDJ, folkets front för demokrati och rättvisa, som styrde Eritrea sedan självständigheten från Etiopien 1993. De elva tillhörde den så kallade 15-gruppen, en grupp dissidenter inom PFDJ som i ett öppet brev hade anklagat regeringen för att styra landet på ett icke-författningensligt sätt. Den öppna kritiken mot president Afewerki rapporterades också av de oberoende medier som vid denna tid fanns i Eritrea, däribland tidningen Setit. En av tidningens grundare var den svenske medborgaren Dawit Isaak.

Eritrea har en lång och våldsamt historia. Den tidigare italienska kolonin intogs av britterna under andra världskriget och 1952 beslöt FN:s generalförsamling att Eritrea skulle ingå i en federation med Etiopien. 1962 annekterades Eritrea av Etiopien och ett långvarigt krig för självständighet inleddes. Isaias Afewerki var verksam inom EPLF, den dominerande befrielseorganisationen. Sedan Mengistus kommunistregim i Etiopien störtats 1991 hölls en FN-övervakad folkomröstning och 1993 föddes det nya självständiga Eritrea. Förhållandet mellan Etiopien och Eritrea försämrades dock och 1998 utbröt krig mellan de bägge länderna. Tiotusentals soldater dog innan en vapenvila slöts år 2000. Gränsdragningsfrågorna förblir dock olösta och den frysta konflikten har bidragit till att Afewerki har kunnat bibehålla en belägringsstämning i landet.

I september 2001 stängdes alla privatägda medier i Eritrea. Dawit Isaak var en av de journalister som greps den 23 september. Idag har hans fall lett till en mäktig opinion i Sverige och han har blivit en symbol för förtrycket i Eritrea. En rad aktiviteter kommer att genomföras i samband med tioårsdagen. På bokmässan i Göteborg kommer Svenska Pen att dela ut en pocketupplaga av boken med texter av Dawit Isaak. I Europaparlamentet arrangerar de svenska parlamentarikerna Olle Schmidt (FP) och Eva-Britt Svensson (V) en manifestation och i Göteborg kommer Amnesty:s grupp 175 att vara en av arrangörerna av en manifestation i Domkyrkan den 24 september.

I Asmara tycks nu regimen bli allt mer desperat då man vet att människorättsorganisationer och yttrandefrihetsgrupper kommer att uppmärksamma att tio år har gått sedan tillslagen år 2001. Det eritreanska informationsministeriet (www.shabait.com) sprider nu förfälskade dokument om att Amnesty och Human Rights Watch, med stöd av USA:s utrikesdepartement, ska skicka en hemlig mission för att »uppvigla och samordna ett massivt folkligt uppror» mot regeringen i Eritrea. Bland övriga bedrifter Amnesty anklagas för, finns mordet på Patrice Lumumba, Kongos förste premiärminister som dödades i utbrytarstaten Katanga den 17 januari 1961. Peter Benenson publicerade för övrigt först den 28 maj 1961 sin uppmaning att bilda Amnesty.

Ulf B Andersson

4. Guantánamo inifrån

Snart är det tio år sedan USA öppnade sitt fångläger på Guantánamo. Trots löften om stängning finns fångar kvar och allt tyder på att de kommer att sitta kvar lång tid framåt.

12. Smutsiga hemligheter

Under USA:s krig mot terrorismen spelade Europa en viktig roll med stöd till kidnappningar, hemliga fångtransporter och hemliga fångelser. En enda rättegång har hållits.

14. Kvinnorna – förlorare

I kriget mot terrorismen har kvinnorna blivit förlorarna. Det hävdas i en ny amerikansk rapport.

15. MR-skolan: Fem fel

Efter nästan tio år i egyptiskt fängelse frigavs i augusti Ahmed Agiza. Vi tittar återigen på Sveriges bidrag i kriget mot terrorismen.

16. Ingen rätts-säkerhet i Indien

Svepande terroristlagar, korruption och maktmissbruk. I Indien råder stor brist på rätts-säkerhet.

21. Statliga bidrag ska utredas

På Amnestys internationella råds-möte i augusti beslöts att frågan om statliga bidrag ska utredas. Svenska sektionen vill att Amnesty ska säga nej till alla offentliga bidrag för att bevara oberoendet.

32. Krönika

I Jemen fortsätter maktkampen och demonstrationerna.

Nyheter 18, Debatt 23, Läst&Sett 24, Fatta Pennan 30

Amnesty Press utges av Amnesty International, svenska sektionen. Tidningen är ett självständigt forum för information och debatt kring Amnestys verksamhetsområde. Artiklar i Amnesty Press representerar inte nödvändigtvis Amnestys åsikter. Detta gäller även annonsmaterial, till exempel bilagor. Redaktionen ansvarar ej för insänt, icke beställt material. Eftertryck endast efter överenskommelse. Utkommer med fem nummer 2011.

Redaktion:
Ulf B Andersson, redaktör, ansvarig utgivare
Malin Engman, form och redigering

Adress: Box 4719, 116 92 Stockholm.
Besöksadress: Alsnögatan 11
Telefon: 08-729 02 00, fax: 08-729 02 01
E-post: Amnesty.Press:ap@amnesty.se

Hemsida: www.amnesty.se/ap

Lösnummerpris: 35 kr. Prenumeration: 160 kr.
Svenska sektionen: postgiro 900072-0, bankgiro 900-0720
Tryckeri: V-TAB AB, Södertälje, 2011
Pressläggning: 12 september 2011
Manusstopp Nr 4/2011: 11 oktober 2011
Hos läsarna: 11 november 2011
ISSN: 0284-7108
Omslagsbild: Vaktorn vid fånglägret på Guantánamo i soluppgången den 7 januari 2011.
Foto: USA:s försvarsdepartement/AI

Guantánamo - tio år senare

Text: Camilla Fuhr Nilsson

Flyget från Air Sunshine står på en avsides plats i terminal 4 på Fort Lauderdale Airport i Florida. Det är svårt att hitta då flygplatspersonalen inte känner till att flyglinjen till Guantánamo på Kuba finns och man kan inte komma med på flyget med mindre än att man har påskrivna papper från den amerikanska militären på basen.

I kön till det lilla propellerplanet finns allt från människorättsadvokater, soldater och civilanställda med barn som ska till USA:s bas och så Amnesty Press.

Några timmar senare landar vi på en kort landningsbana, går igenom säkerhetskontrollen och stiger ombord på en buss som kör oss till en liten båt. Där bänkas vi sida vid sida och avseglar till basen. Välkommen till Guantánamo Bay anno 2011.

Här finns fångsläget som har blivit ett politiskt slagträ mellan politiker i USA. Här finns 165 fångar som är isolerade från omvärlden. Några av dem har suttit fängslade i snart tio år utan att ställas inför rätta. Ytterligare sex fångar har dömts vid den speciella militärdomstolen på Guantánamo och avtjänar sina straff i läget. ➤

»Honor« (ära) står det framför ett av vakttornen.

FOTO: TIM DIRVEN/PANOS

➤ Fångarna har gripits under USA:s så kallade krig mot terrorism och har fraktats till fånglägret på Kuba. De flesta av dem är medborgare från Afghanistan, Pakistan, Jemen och Saudiarabien. Både Amnesty International och nyhetsbyrån Associated Press har dokumenterat att många av fångarna blev angivna av sina landsmän mot en anseelig belöning för tips om möjliga sympatisörer till al-Qaida eller talibannerna, som styrde i Afghanistan 1996-2001. Nu väntar fångarna på att en militärkommission ska ta upp deras fall så att de äntligen kan frikännas eller bli dömda. Men de vet inte när detta kommer att ske eller om deras fall överhuvudtaget kommer att läggas fram inför en militärkommission. De är fångade i ett juridiskt tomrum, en plats där rättigheter saknas helt. De kan helt officiellt sitta kvar här enbart på misstankar, i värsta fall tills de dör av ålderdom. Ingen av de anställda på Guantánamo vill förhålla sig till detta. De hänvisar till politikerna i Washington.

I april i år offentliggjorde organisationen Wikileaks 779 hemliga filer från det amerikanska försvaret. Här finns

material om alla tidigare och nuvarande fångar på Guantánamo, däribland en 89-årig senildement man och en 14-årig pojke. Dokumenten omfattar perioden 2002-08 och ger en detaljerad inblick i vad som har försigått bakom murarna i fånglägret. Bland annat bekräftar dokumenten att många vittnesutsagor från fångarna har kommit efter förhör som har prägel av tortyr. Dessa vittnesutsagor kan därför inte användas vid en korrekt rättegång om den ska vara i enlighet med internationell standard. Det är dock exakt vad som händer i de starkt kritiserade militärkommissionerna.

Abu Zubaydah och Khalid Sheikh Mohammed, som nu sitter fångslade på Guantánamo, har bägge två utsatts för *waterboarding*, skendränkning, när de hölls i CIA:s hemliga fångelser. De två personerna har gett information om flera hundra Guantánamofångar, information som sedan har använts för att göra riskvärderingar av enskilda fångar. Amerikanska domare har därför starka tvivel om tillförlitligheten i dessa riskvärderingar. Amnesty har upprepade gånger uppmanat de amerikanska myndigheterna att antingen

»*Filmerna Avatar och Shrek är de mest populära bland fångarna.*«

frige eller ställa fångarna inför rätta i en korrekt rättsprocess.

– Wikileaks-dokumenterna bekräftar det vi hela tiden har sagt om Guantánamo Bay. Många är fångslade på falska grundvalar och har utsatts för misshandel och kvarhållits i årtal utan tillgång till det amerikanska rättssystemet. Myndigheterna måste antingen ställa fångarna inför en civil domstol, inte en militär domstol, eller frige dem, säger Susan Lee, chef för Amnestys Amerikaavdelning.

En gång i tiden bestod fånglägret enbart av Camp X-Ray. Det var på den tiden som kriget i Afghanistan precis hade börjat. De första fångarna kom till Guantánamo den 11 januari 2002 direkt från slagfältet eller från fångelserna i Bagram och Kandahar i Afghanistan. Bilderna av orangeklädda människor på knä i fyrkantiga burar iförda mörka skidglasögon, huvor och fotbojor gick världen runt. Många tidigare Guantánamofångar har berättat om tortyr och bryska metoder under förhören. Bland dessa finns Juma Al Dossary från Bahrain, som satt på Guantánamo i fem år, varav flera år i isolering, innan han frigavs utan att åtalas. Han har berättat att han förhördes hundratals gånger då han blev slagen och torterad med glasskävor, taggtråd, cigaretter och utsattes för sexuella övergrepp.

En annan tidigare fånge, sudansen Noor Uthmann, beskriver i en utsaga till militärkommissionen den 7 februari 2011 att han anlände till Bagram, en amerikansk bas utanför Kabul i Afghanistan, i maj 2002. Där tvingades han sova med armarna kedjade ovanför huvudet och han förhördes otaliga gånger under samma dygn och under perioder spelades extremt högljud musik dygnet runt.

– Jag kände att dessa människor (den amerikanska militären och CIA) inte uppfattade mig som en människa, skriver Noor Uthmann.

Den 5 augusti 2002 kom Noor Uthmann till Guantánamo där han sattes i Camp 5.

– Jag satt två år i en cell för mig själv. Jag trodde att jag skulle förlora förståndet. Jag förhördes dagligen och utsattes för många förödmjukelser. I cellen var det liksom i Bagram antingen extremt varmt eller extremt kallt. Det fanns också ett mörkt förhörssrum som vi kallade »helvetet«. Inne i det rummet spelades

Stolen och fotlänkarna i TV-rummet tillhör inredningen.

FOTO: CAMILLA FUHR NILSSON

FOTO: CAMILLA FUHR NILSSON

FOTO: TIM DIRVEN/PANOS

Litteratur
för fångarna.

Nattskiftet i ett
av vakttornen.

➤ det antingen extremt högljudd musik eller så kunde man höra folk skrika.

När Noor Uthmanns fall kom till militärkommissionen i början av året hade han suttit i Guantánamo i nio år. Han hävdar att han aldrig har varit medlem av al-Qaida eller talibanerna. Den 15 februari i år gick han med på en förlikning vid militärkommissionen och fick då ett straff på 14 år.

Berättelserna stämmer väl överens med en rapport från ICRC, Internationella Röda kors-kommittén, som besökte fängelset år 2004. Den hemliga rapporten läcktes till tidningen New York Times. I rapporten anklagar Röda korset den amerikanska militären bland annat för bruket av »förödmjukelser, isolering, extrema temperaturskillnader och användande av påtvingade kroppsställningar«. Röda korset fann att konstruktionen av ett system »vars syfte är att få fram underrättelser inte kan betraktas som annat än en grym och nedbrytande behandling och som en form av tortyr«.

Försvarsadvokaten David Remes presenterar 18 fångar i fänglägret. 14 av dem sitter i Camp 6 medan de återstående fyra hålls isolerade i Camp 5. David Remes betraktar det som en fasans byggnad.

– De flesta av fångarna på Guantánamo har inte gjort något som kan rättfärdiga den långa tid de har hållits fängslade. De är där på mycket svaga bevis eller överhuvudtaget inga bevis alls, säger David Remes som är övertygad om att historien kommer att döma USA hårt.

– Om 40 år kommer folk att skriva om Guantánamo att USA:s hela användande av stället är fasansfullt, säger han.

Hans bedömning är att det är bättre att bli ställd inför en militärkommission med möjlighet att ingå en uppgörelse om förlikning än att icke bli anklagad alls. Flera fångar har också ingått förlikning.

– Förlikningen innebär att de vet när de kommer ut från Guantánamo, säger David Remes och fortsätter:

– Så mina klienter säger: Ställ mig inför militärkommissionen, för de enda som slipper ut är de som har ställts inför militärkommissionen. Det är ironiskt, erkänner David Remes.

46 av de nuvarande fångarna hålls på obestämd tid utan någon utsikt att någonsin bli ställda inför vare sig militär eller civil domstol.

FOTO: CAMILLA FUHR NILSSON

En av vakterna visar en cell.

»Fångarna älskar sin Pepsi.«

– Man kan säga att dessa fångar inte bara är i limbo, för då förutsätts att det finns en avslutning på deras situation. Det ser i stället ut som att deras öde redan har avgjorts. Det innebär att de flesta av dem, eller kanske alla, ska sitta på Guantánamo resten av sina liv, anser David Remes.

Sedan år 2002 har det hänt en del och sedan Barack Obama i januari 2009 tillträdde som president har fångarna fått bättre fysiska förhållanden i fänglägret. Camp X-Ray är nedlagt och nya och bättre byggnader har uppförts. Cellerna har luftkonditionering och fångarna kan gå kurser i konstmålning och läsa böckerna om Harry Potter. Bibliotekarien i fängelsebiblioteket berättar att de amerikanska filmerna

Avatar och Shrek är de mest populära bland fångarna.

Filmerna kan ses i TV-rummet där det står en stoppad länsstol. Det finns inget annat i det kala betongrummet, bortsett från ett par fotlänkar som är fastbultade i golvet framför stolen med tjocka kedjor.

Enligt uppgift är det fångarna själva som valt den läskedryck de får två gånger i veckan.

– Fångarna älskar sin Pepsi, säger kökschefen Tim, som berättar att de intagna får omkring 4 000 kalorier om dagen och kan välja mellan sex olika typer av måltider.

Till varje måltid serveras sallad, dressing, honung och olivolja. Därtill flera olika sorters kakor och chips. I fruktavdelningen är bananer, papaya,

Fångar på morgonpromenad före gryningen.

FOTO: TIM DIRVEN/PANOS

mango och dadlar populära. Till frukost serveras yoghurt, mjölk, kex, juice, amerikanska frukostprodukter, bröd, choklad och nötter.

Överste Thomas, som har varit chef för Guantánamolägre det senaste halvåret, förklarar att man som chef alltid försöker att förbättra sin operation och de faciliteter som man är ansvarig för.

– Det är Washington DC som ska bestämma hur det är här. Min uppgift är att säkra dessa män, säger han.

De två pressofficerarna följer med överallt under rundvandringen i fånglägret. De registrerar allt vad som sägs – antingen på papper eller på band. Alla citat och alla bilder ska genom censursystemet innan de godkänns.

– På det sättet vet vi vad som har blivit sagt, säger överste Thomas.

Fångarna tillbringar 12–24 timmar i sträck i sina celler. Deras fångdräkter är antingen i beige eller orange. Orange innebär maximal säkerhetsövervakning. Det framgår dock inte hur många av fångarna som bär orange fångdräkt.

I cellerna finns en säng i betong med tunn madrass och personalen har på sängen lagt fram de saker som fångarna får sig tilldelade. Tofflor, handduk, tvål, en Koran. Det finns toalett i cellen och en plåtplatta som fungerar som spegel. Det finns en krok, som enligt officeren hänger löst, så att fångarna inte ska kunna hänga sig själva.

På frågan om huruvida den fånge som senast dog i fångset begick självmord blir officeren uppenbart besvrad.

FOTO: CAMILLA FUHR NILSSON

– Det var visst i Camp 6, stammar han fram.

De två pressofficerarna försvinner från dörröppningen till cellen och visar tillsammans. Senare på dagen lämnar de över ett pressmeddelande från maj. Där förklaras att en 37-årig afghan vid namn Inayatullah hade avlidit den 18 maj 2011 och att det fanns misstankar om självmord. Inayatullah hade anlänt till Guantánamo år 2007, en av de sista fångarna som kom till fånglägret. I pressmeddelandet konstateras det bara att han inte var kontaktbar och hade slutat att andas. Inayatullah påstås ha haft en hög position inom al-Qaida. Enligt mediernas rapportering hade han hängt sig i sin cell.

USA:s försvarsdepartement har inte rapporterat om självmordsförsök sedan år 2002. Nu heter det »självskadande uppförande«. Departementet erkänner 41 självmordsförsök fram till dags dato. Den amerikanska armén avslöjade år 2005 att det enbart under år 2003 var 350 försök att skada sig själv bland fångarna.

Utanför cellen pekar officeren på en röd låda med lås som sitter på dörren.

Fångarna tillåts skriva budskap.

– Det är en splashbox, förklarar han. Om fångarna överfaller oss får de i fortsättningen all mat genom denna lucka. På det sättet kan de lära sig att det inte lönar sig att kasta saker efter oss.

Inne i Camp 6, som ligger vid sidan av Camp 5, är det friare förhållanden för fångarna och cellerna ligger vid ett gemensamt utrymme för fångarna. På en annan plats sitter en grupp fångar i vita dräkter i något som påminner om en skollokal. De har bärbara datorer framför sig.

– Vi försöker hålla dem sysselsatta, säger vaktchefen.

På flera ställen hänger plakat där fångarna har skrivit budskap på engelska.

– Vi låter dem utveckla sin kreativitet och de får lov att säga vad de har på hjärtat, berättar vaktchefen i Camp 6.

Ingen av de anställda vill att några detaljer om dem ska komma fram. Därför uppträder alla anonymt så att ingen ska kunna identifiera dem utanför Guantánamo. Inga namn, ingen ålder, ingen hudfärg, inga kännetecken, ingen militär grad. Och fångarna får vi inte samtala med.

Susan Lee på Amnesty säger att det är möjligt att förhållandena på Guantánamo har blivit bättre de senaste åren.

– Fast det är långtifrån över. Det fortsätter att vara en pinsam affär för den amerikanska regeringen. De måste ge dessa män rättvisa, ersättning och upprättelse, säger hon. ■

»Alla citat och alla bilder ska genom censursystemet innan de godkänns.«

*Översättning från danska:
Ulf B Andersson.*

En akilleshäla för

Mycket tyder på att de många hundra anställda i fånglägret på Guantánamo-basen har ett säkert jobb många år framåt. Detta trots att president Barack Obama som en av sina första åtgärder i januari 2009 lovade att stänga fånglägret inom ett år. Det finns starka krafter både bland republikanerna och demokraterna som för allt i världen vill se till att fångarna inte kommer in på amerikansk mark eller ställs inför en civil domstol.

Barack Obamas så kallade Guantánamo Review Task Force (OBS Kursivt) offentliggjorde den 28 maj 2010 en rapport som föreslog att:

- ▶ 126 av de dåvarande 240 fångarna skulle tillbaka till sina hemländer eller tredjeland som ville ta emot dem.
- ▶ 36 fångar skulle prövas i domstol i USA eller en militärkommission.
- ▶ 48 fångar skulle hållas kvar på Guantánamo på obestämd tid.
- ▶ 30 jemenitiska fångar skulle frigges om säkerhetssituationen i Jemen förbättras.

Sedan dess har 69 fångar kunnat skickas till sina hemländer eller tredjeland medan sex fångar har dömts vid militär domstol. 165 fångar finns dock

kvar och det går trögt att finna en lösning för dem. Det underströks ytterligare då senaten i USA i juni i år antog en försvarsbudget som förhindrar att det någonsin används medel för att etablera faciliteter i USA till fångar från Guantánamo. Senaten har också effektivt förhindrat att fångarna kan ställas inför en domstol i USA vilket skulle ge dem civila rättigheter.

Samtidigt föll Obama i januari 2010 undan för politisk press som krävde att USA inte skulle skicka tillbaka flera fångar till Jemen, det land som har flest medborgare bland de kvarvarande

FOTO: TIM DIRVEN/PANOS

Fakta Guantánamo

779 fångar har under åren suttit som fångar på Guantánamo på Kuba. Nu, snart tio år efter att de första fångarna anlände i januari 2002, finns det 171 fångar. 165 av dem har inte ställts inför rätta medan sex av dem har ingått en uppgörelse om förlikning inför militärdomstolen och avtjänar nu sina straff. Åtta fångar har avlidit medan de suttit på Guantánamo.

Journalister och människorättsorganisationer har inte möjlighet att besöka fångarna. ICRC, Internationella Röda kors-kommittén får dock träffa dem var tredje månad. Fångarna har möjlighet att skicka och motta brev som dock först censureras. Det arbetar omkring 1 300 personer i Joint Detention Group som ansvarar för fånglägret. Varannan minut kontrollerar en vakt fångarna genom att kika in genom fönstret till deras celler.

Årtal

2002: De första fångarna anländer till Guantánamo den 11 januari 2002. Svensken Mehdi Ghezali hade gripits i Pakistan i december 2001 och överfördes till Guantánamo i början av 2002. Han frigavs i juli 2004 och återvände till Sverige.

2003: ICRC varnar för att vistelsen på Guantánamo får konsekvenser för det psykiska tillståndet hos ett stort antal fångar.

2004: Camp 5 öppnar. Där placeras de fångar som anses ha ett underrättelsevärde eller utgör ett hot mot sig själva, vakter eller medfångar. Den första militära rättsprocessen inleds. Högsta domstolen i USA slår fast att fångarna har rätt att få sin sak prövad vid domstol i USA. Som ett svar inför Bush en militär panel som ska värdera fångarna.

2006: Camp 6 öppnar med plats för 175 fångar. Högsta domstolen slår fast att militärkommissionerna strider mot USA:s författning och beslutar att Genèvekonventionerna gäller för fångarna. George W Bush medger att CIA haft fångar i hemliga fångelser och säger att dessa fångar, däribland Khalid Sheikh Mohammed och Hassan Guleed, som bodde i Sverige på 1990-talet, nu ska flyttas till Guantánamo.

2007: Militärkommissionerna går igenom 14 fall.

2008: USA:s högsta domstol beslutar att fångarna har rätt till habeas corpus, det vill säga ska framträda i en civil rättsal i USA.

2009: President Barack Obama tillträder presidentposten i januari och lovar att han ska stänga Guantánamo inom ett år. Löftet revideras senare. I februari får Adel Abdul Hakim uppehållstillstånd i Sverige. Han är uigur från Kina och greps av USA i Pakistan nära gränsen till Afghanistan och satt fem år på Guantánamo. Sedan han friskrivits från terroristmisstankarna skickades han av USA 2006 till Albanien men under ett besök i Sverige sökte han asyl.

2011: President Obama godkänner formellt ett system där fångar kan hållas på obestämd tid på Guantánamo.

Källor: New York Times/US Navy/David Remes/Amnesty Press

Översättning från danska: Ulf B Andersson

Obama

fångarna på Guantánamo. Det skedde efter det misslyckade försöket julen 2009 att spränga ett plan på väg till Detroit i USA. Bombmannen Farouk Abdulmutallab uppgavs ha tränats av al-Qaida i Jemen.

Advokaten David Remes, som företräder 18 Guantánamo-fångar, påpekar att president George W Bush, som upprättade fånglägret på Guantánamo, under sin tid frigav 532 fångar utan att det gjordes något större väsen av det.

– När Obama gjorde detta till ett primärt mål gav han samtidigt republi-

kanerna chansen att använda det mot honom och de utnyttjade detta omedelbart, anser han.

Så mina klienter säger: »Vi önskar att Bush fortfarande satt kvar vid makten för då skulle vi vara ute härifrån«. De är klara över ironin att Bush frigav så många medan Obama har frigivit så få.

Ingen av de totalt över 600 fångar som har fått lämna Guantánamo som fria män har fått någon ersättning för att de olagligt eller utan skäl har hållits fångslade. ■

Camilla Fuhr Nilsson

Europas smutsiga lilla hemlighet

Europeiska regeringar främjade några av de värsta människorättsövergreppen i kölvattnet av det så kallade kriget mot terrorismen. Fram tills nu har inget fullt ansvar utkrävts.

Text: Marianne Alfsen

Det är som hämtat ur en spionfilm från Hollywood. Hemliga, illegala fängelser – så kallade svarta hål. Terroristmisstänkta med ögonbindlar, som i hemlighet flygs runt i europeiskt luft- rum ombord på privata flygplan som inte går att spåra, på väg till tortyr och ett utomrättsligt fängslande

Tyvär handlar det inte om en Hollywoodfilm utan om verkligheten. Och det hände rakt framför näsan på oss i Europa mellan åren 2001 och 2006.

– Det är inte längre en öppen fråga huruvida det hände. Det är numera en öppen hemlighet, säger Julia Hall, expert inom Amnesty International på kontraterrorism och mänskliga rättigheter i Europa.

Det börjar på Bromma flygplats i Stockholm den 18 december 2001. I hemlighet överlämnar svensk polis Ahmed Agiza och Mohammed El Zary till CIA-agenter. Det är det första kända fallet av så kallade *rendition*, utomrättsligt överlämnande, på europeisk mark efter terrorattackerna mot USA den 11 september 2001. De bägge männen, som hade sökt asyl i Sverige, flygs till Egypten där de båda utsätts för tortyr och misshandel i egyptiska fängelser. År 2008 får Ahmed Agiza och Mohammed El Zary tre miljoner var i skadestånd från den svenska regeringen. I Sverige har det varit flera interna utredningar, bland annat från Justitieombudsmannen, JO, men ingen har ställts till svars för denna grova människorättskränkning.

– Det har genomförts en rad undersökningar i Europa kring renditions och hemliga fängelser. Hittills har dock bara en av undersökningarna lett till att någon har ställts till svars, säger Julia Hall.

I allmänhet har reaktionerna i Europa varierat mellan någon form av erkännande men en ovilja att ta ansvar till ett blånekande av att någonting opas-

»Det är numera en öppen hemlighet.«

sande överhuvudtaget ägde rum. Det finns minst 15 europeiska länder som på ett trovärdigt sätt anses ha varit inblandade i de människorättsövergrepp som uppstod i det USA-ledda systemet med hemliga fängslanden och överlämnanden, anser Thomas Hammarberg, kommissionär för mänskliga rättigheter i Europarådet.

Så tidigt som i december 2001 lade Amnesty International fram sina första bevis i det svenska fallet. Sedan dess har bevisen kring hemliga fängslanden och överlämnanden vuxit. I november 2005 publicerade tidningen Washington Post uppgifter om att hemliga CIA-fängelser hade funnits på eu-

ropeisk mark. Europarådet tillsatte en undersökningskommitté, ledd av den schweiziske senatoren Dick Marty som år 2006 och 2007 publicerade rapporter som pekade ut över ett dussin länder som inblandade i utförandet av de hemliga flygtransporterna. Två länder pekades ut som värdländer för hemliga fängelser: Polen och Rumänien. En annan rapport, från en specialkommitté tillsatt av Europaparlamentet, kom fram till liknande slutsatser.

I december 2009 avslöjade en nationell parlamentsundersökning i Litauen att även detta land hade haft ett hemligt CIA-fängelse några mil utanför huvudstaden Vilnius.

I februari år 2010 lade fyra FN-organ fram en gemensam rapport med ytterligare bevis och där utpekades Tyskland som medskyldigt i ett fall av hemligt fängslande vilket gick stick i stäv med den nationella tyska undersökning som hade friat alla tyska statliga aktörer från inblandning. I november 2010 kom Amnesty International

En ridskola utanför Litauens huvudstad Vilnius där CIA ska ha haft ett hemligt fängelse.

FOTO: MINDAUGAS KULBIS/AP/SCANPIX

FOTO: LUCA BRUNO/AP/SCANPIX

Den italienske åklagaren Arnando Spataro under rättegången mot Abu Omars kidnappare.

med rapporten *Open Secret: Mounting Evidence of Europe's Complicity in Rendition and Secret Detention*.

Lagda tillsammans innehåller rapporterna obestridliga bevis. De europeiska regeringarnas roll skiftar och uppgifterna handlar om allt från att ha tillåtit de CIA-chartrade planen att mellanlanda för tankning när de i hemlighet olagligt transporterade fångar till att ha varit värdland för hemliga fångelser. I dessa fångelser förekom brutala förhör med misstänkta terrorister. Där användes även tortyr.

Åtskilliga europeiska länder har alltså genomfört egna undersökningar, men de har i bästa fall varit halvhjärtade.

– Det finns knappast ett enda exempel på ett allvarligt försök till ansvarsutkrävande i Europa, säger Thomas Hammarberg. Min erfarenhet säger mig att den viktigaste orsaken är avsaknad av politisk vilja.

Det har också förekommit rena försök att dölja vad som har hänt, anser han:

– Regeringsföreträdare har ljugit inför parlament, kommit med falska utsagor till internationella organisationer och har använt juridiska och diplomatiska kanaler för att hindra de mest skadliga avslöjandena från att nå offentligheten.

Det som hände i Tyskland är representativt för hur europeiska regeringar har försökt kringgå frågan. Efter tre års utredning kom en parlamentarisk utredning fram till att ingen tysk myndighetsperson varit inblandad. Den tyska författningsdomstolen slog ungefär samtidigt fast att den tyska regeringen inte hade samarbetat med utredningen

fullt ut. Förutom detta kom ytterligare misstankar om tysk inblandning i FN-rapporten. Den tyska regeringen har dock hållit fast vid att undersökningen inte kommer att återupptas.

Det enda land som hittills har hållit någon rättegång är Italien där 22 CIA-agenter och en amerikansk militär dömdes i sin frånvaro tillsammans med två italienska underrättelseofficerare. De åtalade fälldes för inblandning i kidnappningen av Abu Omar, en egyptier, som bortfördes från öppen gata i Milano i februari 2003 och skickades till Egypten där han enligt egen utsago utsattes för tortyr.

– Den här rättegången har utsatts för obstruktion genom den italienska regeringens vägran att samarbeta och deras åberopande av att statshemligheter inte får användas, säger Thomas Hammarberg.

I Italien har både vänster och högerregeringar vägrat att begära att de amerikanska medborgarna ska utlämnas till Italien. Även i Spanien och Tyskland har regeringarna vägrat att begära utlämning av misstänkta personer från USA. I andra fall har förundersökningar lagts ned utan att åtal har väckts och i andra fall har rättsväsendet vägrat agera överhuvudtaget.

– Det är miserabelt, speciellt när man tänker på omfattningen av övergrepp som har ägt rum, säger Thomas Hammarberg.

Varför är det så viktigt med ansvarsutkrävande?

– Först och främst för att offren har rätt att veta sanningen om vad som

Här i nordöstra Polen ska CIA ha haft ett hemligt fångelse.

»Regeringsföreträdare har ljugit inför parlament.«

Abu Omar (till höger) vid en presskonferens Amnesty International arrangerade i Kairo den 11 april 2007.

FOTO: AMIR MABILI/AP/SCANPIX

hände dem och få ersättning. Dessutom är det viktigt att veta sanningen för att försäkra sig om att detta aldrig mer ska kunna inträffa, säger Julia Hall.

Hon tror att regeringen i USA utövar påtryckningar på europeiska regeringar att inte undersöka vad som har hänt och Thomas Hammarberg pekar på att europeiska regeringar år 2001 mer eller mindre gav *carte blanche* till USA att operera i hemlighet på europeisk mark för att bekämpa terroristhotet.

Frågan om ansvarsutkrävande är dock långt ifrån färdigbehandlad trots att åren går. I september ska kommittén i Europaparlamentet inleda en uppföljning och i Polen fortsätter riksåklagaren sin undersökning av polska tjänstemäns inblandning i CIA:s hemliga operationer. Två personer, Abd al-Rahim al-Nashiri och Abu Zubaydah, har fått officiell status som brottsoffer i den utredningen. ■

Översättning och bearbetning:
Ulf B Andersson.

Ett förlorat årtionde

FOTO: SABAH ARAR/AFP/SCANPIX

Kvinnorna har blivit förlorarna under de tio år som gått sedan terrorattackerna mot USA den 11 september 2001. Det hävdas i en ny rapport. Den 1 september var rapportens författare Jayne Huckerby i Stockholm.

Text: Lisa Olsson

När Utrikespolitiska Institutet tillsammans med Kvinna till Kvinna den 1 september arrangerade seminariet »Terror, makt och kön« för att analysera

vilka konsekvenser kriget mot terrorism, som inleddes efter 11 september 2001, har haft för kvinnors rättigheter var det fullt på åhörarplatserna.

Kvinna till Kvinnas generalsekreterare Lena Ag inledde med att själv svara ett tydligt nej på frågan om kriget mot terrorismen har gjort världen säkrare. Hon poängterade den stora ökningen av de globala militärutgifterna som har skett de senaste tio åren. Ökningen på 50 procent har mestadels gått till krigen i Irak och Afghanistan.

– Tänk er att man hade använt fyra procent av förra årets militärutgifter till millenniemålen istället, då hade man

faktiskt kunnat uppfylla dem till år 2015, säger Lena Ag.

I samband med seminariet presenterades den nya rapporten »A decade lost« av Jayne Huckerby, som hävdar att USA:s krig mot terrorismen har gjort kvinnor och hbtq-personer till osynliga offer.

Jayne Huckerby leder ett universitetsprojekt i New York om kön, nationell säkerhet och bekämpande av terrorism och menar att det stora problemet är att det saknas en helhetssyn. Till exempel har pengar som tidigare gått till utbildning för flickor i Kenya istället flyttats över till program för unga män eftersom de anses vara mer i riskgruppen för att bli terrorister. Ett mer känt exempel är de kvinnofientliga lagar som föreslagits i Afghanistan, där det verkar som om kvinnors rättigheter kan förhandlas bort i en eventuell fredsuggörelse med talibanerna.

Irakiska kvinnor kräver rättigheter vid en demonstration i Bagdad.

– I Somalia har biståndspengar som gick till kvinnor och barn dragits in vilket i praktiken innebär att de blir beroende av islamiströrelsen al-Shabab för att få mat. Dessutom har organisationer som arbetar med kvinnors rättigheter fått mindre stöd sedan kriget mot terrorismen startade eftersom de ofta är små, nya och jobbar under radarn, säger Jayne Huckerby.

Med på seminariet var även Hanaa Edwar, som arbetar aktivt för kvinnors rättigheter i Irak. Hon gav en dystert bild av hur situationen har sett ut för irakiska kvinnor sedan kriget bröt ut 2003 när USA och Storbritannien invaderade landet.

– Deras rättigheter kränks ständigt och det är stora problem med fattigdom och hälsovård. Det är inte ovanligt att etniska minoriteter och kvinnor med annan religion utnyttjas, säger Hanaa Edwar.

– Att kvinnogrupperna kommer in i den politiska diskussionen är fundamentalt för utvecklingen i Irak. Politikerna kan inte komma överens och det är kvinnorna som får lida för det. I den förra regeringen fanns det fem kvinnor, men i den nya regeringen finns det inga alls.

Vad kan man då lära sig av de senaste tio årens misstag? Det diskuterades i en panel som bestod av politiker och representanter från UD och Försvarsmakten. De var alla överens om att det internationella samfundet måste göra bättre ifrån sig i Nordafrika och Mellanöstern än vad de har gjort i Irak och Afghanistan. Ekonomiska kortsiktiga intressen får inte gå före långsiktighet.

Lena Ag poängterade också det viktiga i att inte backa från krav om kvinnors rättigheter i Nordafrika och Mellanöstern. Samtidigt uppmanade hon politikerna att redovisa vad som faktiskt görs när det gäller säkerhets- och kvinnofrågor.

– Det är bra att det finns en handlingsplan vad gäller säkerhetsrådets resolution 1325 om kvinnor, fred och säkerhet, men vi måste vara ännu mer på i den här frågan, säger hon.

Ett första steg är att göra politiker medvetna om de misstag som begåtts. Jayne Huckerby har diskuterat rapportens resultat med FBI, säkerhetspersoner och politiker och de flesta reagerade med förvåning och olust.

– Det kändes som om vi fyllde ett stort kunskapsglapp, säger hon. ■

»De flesta reagerade med förvåning och olust.«

Detta plan med beteckningen N379P användes av CIA för hemliga fångtransporter. Den 18 december landade planet på Bromma för att hämta Ahmed Agiza och Mohammed El Zary.

I MR-skolan tittar vi närmare på hur Sverige agerade i fallet med Ahmed Agiza och Mohammed El Zary som överlämnades till CIA den 18 december 2001.

Fem allvarliga fel

Här följer en kort skildring av hur Sverige bryter mot gällande rätt och internationella förpliktelser, en skola i hur man **inte** skall göra. Listan kan göras oändligt mycket längre men här är fem av de mest allvarliga felen. Regeringens flagranta brott mot gällande rätt och mot flera av sina internationella förpliktelser var så grova att många inte hade kunnat drömma om att det var möjligt.

1. Ahmed Agiza och Mohammed El Zary hade sökt asyl i Sverige. De blir inte informerade om att regeringen, innan man avslår deras ansökningar om asyl i Sverige, har förhandlat med Egypten och erhållit så kallade »garantier« som ska användas dessa för att kringgå det absoluta förbudet mot tortyr. Detta trots att regeringen vet att de riskerar att utsättas för tortyr om de skickas till Egypten.

2. Beslutet fattas av regeringen den 18 december 2001 utan att Ahmed Agizas och Mohammed El Zarys juridiska ombud blir informerade. Tvärtom. Beslutsfattarna och tjänstemännen gör sig oanträffbara för resten av dagen.

3. Ahmed Agiza och Mohammed El Zary grips av svensk säkerhetspolis i två olika städer. Mohammed El Zary talar just då med sitt juridiska ombud i telefonen. Han tvingades avsluta samtalet och gavs sedan inte möjlighet, trots att han så begärde, att kontakta sitt ombud igen. Ahmed Agiza fick kontakta sin hustru Hanan Attia och be att hon skulle lämna medicin till polisen som skulle hämta den. Agiza sade

till sin hustru att han skulle skickas till Egypten. Hanan Attia kontaktade Amnesty som, liksom El Zarys ombud, under resten av dagen försöker att få ta på någon inom regeringskansliet som kan tala om vad som händer. Utan att lyckas.

4. Säpo kör Agiza och El Zary direkt till Bromma flygplats där CIA väntar med ett för tillfället inhyrt flygplan. De båda utsätts för grym, omänsklig och förnedrande behandling både på flygplatsen och under flygningen till Egypten.

5. Sverige förvägrar genom sitt agerande Ahmed Agiza och Mohammed El Zary rätten att klaga till ett internationellt forum som Europadomstolen, FN:s Kommitté mot tortyr eller FN:s Människorättskommitté. Sannolikt hade ett klagomål gjort att Sverige hade förbjudits att verkställa en avvisning till Egypten med hänvisning till risken för tortyr.

Ett antal politiker och tjänstemän på Utrikesdepartementet har efter den 18 december 2001 farit med osanningar och presterat olika bortförklaringar till sitt agerande. Vad som kan konstateras är att Mohamed El Zary och Ahmed Agiza på grund av Sveriges agerande har utsatts för tortyr i Egypten.

Sveriges ambassadör i Kairo besökte männen först flera veckor efter att de återsänts. Båda männen gav då information om att de utsatts för tortyr. Den informationen hemligstämplades och Sverige gav medvetet vilseledande information om att de bägge männen

uppgivit att de inte hade torterats till riksdagens Konstitutionsutskott och till flera FN-kommittéer.

Ahmed Agiza satt fängslad i nästan tio år och dömdes i en militär domstol efter en icke korrekt rättegång. Domen gick inte att överklaga. Mohammed El Zary ställdes aldrig inför rätta och försattes på fri fot i oktober 2003. Agiza frigavs i augusti från fängelset och kunde samma dag som han blev fri på tv se hur den förre presidenten Hosni Mubarak ställdes inför rätta.

Det finns i detta fall fortfarande ett stort antal obesvarade frågor som Amnesty kräver att få svar på. Även om de bägge männen har fått ett skadestånd på tre miljoner vardera så har ingen i Sverige ställts till svars. Sverige, som aspirerar på att vara de mänskliga rättigheternas röst i världen och i FN, har inte bara begått dessa synnerligen allvarliga brott mot sina internationella förpliktelser och, främst, mot Ahmed Agiza och Mohammed El Zary, utan har dessutom inte velat medverka till att gå till botten med vad som hände och hur det kunde hända.

Madelaine Seidlitz

Madelaine Seidlitz är jurist inom Flykting, migration och folkrätt på svenska Amnesty.

Fotnot: Amnesty har i »Sweden: The case of Mohammed El Zari and Ahmed Agiza: violations of fundamental human rights by Sweden confirmed« (27 november 2006) granskat händelserna. Den finns att ladda ner på www.amnesty.org

Indien – urholkat rättssystem

I Indien används antiterroristlagar och säkerhetslagar på ett godtyckligt sätt och tusentals personer sitter fängslade då de anklagas för att vara terrorister, maoister eller separatister.

Text: Hanna Sistik

Indien har just skakats av en massiv antikorrupsionskampanj, ledd av den 74-årige Anna Hazare som sympatiserar med Mahatma Gandhis idéer. I

570 demonstrationer runt om i landet stödde sympatisörer i augusti Hazares hungerstrejk för en vassare lag mot korruption. Ja, någonstans måste man ju börja. Rötan i den indiska administrationen går dock så djupt att en reformering av hela systemet skulle vara på sin plats. Den slutsatsen kom Human Rights Watch till i augusti 2009 när rapporten »Broken System« om det indiska polisväsendet publicerades.

När poliser har en omänsklig arbetsbörda och löner det knappt går att leva på är det inte konstigt att de tar genvägar. Som att strunta i att dokumentera polisanmälningar då kön med olösta fall redan ringlar hopplöst lång. Eller att med tvång hålla misstänkta och avtvinga dem bekännelser – ofta med hjälp av hårdhänt behandling eller tortyr – istället för att samla bevis och vittnesmål från brottsplatsen. Detta är några exempel från rapporten.

Indien har en polis per tusen invånare, medan världsgenomsnittet är en polis per 300 invånare. Redan 2006 krävde Indiens högsta domstol en reformering av polisväsendet för att göra det mer transparent. Polisen är dock bara en faktor bakom rättsosäkerheten i Indien.

– Det finns stora brister inom polisväsendet, utredningssystemet, åklagarämbetet och i domstolarna, säger Ajai Sahni på *Institute for Conflict Management* i Delhi. Det finns en klar brist på kapacitet.

I Indien har vi en domare per hundra tusen invånare. I många västländer

»Vad som tidigare kallats ifrågasättande av staten har idag kriminaliserats.«

Runt om i Indien hölls i augusti stora demonstrationer mot korruptionen i Indien.

FOTO: HANNA SISTIK

är det minst 20 domare per hundra tusen invånare.

Människorättskampen Pushkar Raj på *People's Union for Civil Liberties*, PUCI, pekar på att hela rättssystemet är i spillror.

– Vi har 20 miljoner fall i kö i landets tingsrätter, tre miljoner i hovrätterna och 50 000 fall i högsta domstolarna, säger Pushkar Raj. Det finns ett talesätt här som lyder »man kan gå till helvetet men inte till en domstol«.

Pushkar Raj, Ajai Sahni och många andra människorättsaktivister vittnar om hur trögheten i det indiska rättssystemet används för att straffa dem som misshagar staten.

– Människor kan sys in under en hel rad av lagar och sedan hållas i häkte i upp till fem år i väntan på rättegång.

Och om de i slutändan går fria så får de sällan någon kompensation för att de har varit frihetsberövade, säger Ajai Sahni.

I **studentdistriktet** i Kolkata (Calcutta) står bokständerna tätt och stadens intellektuella möts på Indian coffee house, där historieadjunkt Sujato Bhadra beställer in en påtår. Han har i decennier jobbat för en av landets äldsta människorättsorganisationer, *Association for protection of democratic rights* och berättar om sitt fruktlösa arbete med att driva människorättsprocesser i domstol. Han anser att Västbengalens människorättskommission tappat sin legitimitet de senaste tio åren efter bytet av ordförande. Kommissionen har sänkt ersättningen för brottsoffer och

FOTO: SATYA SVARANAN/ANI

underlåtit att producera någon årsrapport sedan 2002.

En annan allvarlig utveckling som Sujato Bhadra bevittnat är framväxten av antiterroristlagar, så som UAPA, *Unlawful Activities Prevention Act*. UAPA skärptes efter terrorattacken mot Mumbai (Bombay) år 2008 och tillåter nu att människor hålls i häkte i 180 dagar på misstankar om terroristbrott. Bevisbördan är omvänd, det är alltså upp till den häktade att bevisa sin oskuld. Just nu sitter 83 fångar inspärrade i Västbengalen under UAPA, berättar han.

Totalt finns flera tusen politiska fångar runtom i Indien, uppger organisationen *Committe for release of political prisoners*. Sujato Bhadra och andra kritiker menar att UAPA också används för att kväsa demokratirörelser som regeringen finner obekväma.

En som har drabbats är den uppskattade barnläkaren Binayak Sen, 61. Han har länge levt och verkat på landsbygden i en av landets fattigaste delstater, Chhattisgarh, där vårdresurserna är knappa. Här har också den väpnade maoistströrelsen, som vill störta regeringen, ett starkt fäste (se AP nr 1/2011).

Binayak Sen, som också är vice ordförande för PUCL, har kritiserat delstatsregeringen för människorättsbrott begångna i jakten på maoisterna.

2007 häktades han under UAPA och en säkerhetslag i Chhattisgarh, anklagad för att ha agerat kurir åt ma-

oisterna. I maj 2009 blev han fri mot borgen men den 24 december 2010 dömdes han till livstids fängelse. Binayak Sen överklagade domen och släpptes mot borgen den 15 april i år men väntar ännu på att fallet ska tas upp i högre rätt.

– Allt vi gjorde var att försöka uppmärksamma våra landsmän på de brott som begicks mot konstitutionen. Så vi förstår inte varför vi greps. Det fanns inga bevis, förklarar Binayak Sen över telefon.

Gripandet av Binayak Sen ledde till en global proteststorm. Tjugotvå Nobelpristagare skrev protestbrev till Indiens regering och Amnesty lyfte fallet.

– Jag är väldigt tacksam för Amnestys arbete och inte minst för stödet från de svenska medlemmarna, som skrev till mig när jag satt i fängelse, det var enormt viktigt, hälsar Binayak Sen.

Tyvärr är Binayak Sens fall bara toppen på ett isberg.

– Vad som tidigare kallats ifrågasättande av staten har idag kriminaliserats, berättar Nitya Ramakrishnan.

Hon är en uttrycksfull advokat som varit involverad i många av landets större människorättsfall och har sitt lilla kontor i en privat villa nära den bengaliska marknaden i Delhi.

– I de fall då staten uppfattar sin existens vara politiskt utmanad så använder de sig av UAPA, säger hon.

Det största problemet med antiter-

Binayak Sen betraktas av Amnesty som samvetsfånge.

»Det är små, små steg framåt.«

Konflikten i Kashmir har pågått sedan delningen av brittiska Indien 1947. Många grova övergrepp har begåtts.

ror-lagarna är att de urholkar rättssystemet, menar Nitya Ramakrishnan. Domare berövas exempelvis rätten att kunna släppa häktade mot borgen.

I delstaten Jammu & Kashmir används även lagen Public Safety Act. De senaste 20 åren beräknas att 8 000–20 000 människor har hållits inspärrade på falska grunder. Detta uppmärksammade Amnesty i rapporten »A lawless law« som publicerades 18 april i år.

Sedan dess har Amnesty fått audiens hos den indiska inrikesministern som lovade att häktningarna skulle minskas med 80–90 procent under året. Hittills har dock inte mycket hänt. Däremot har delstatsregeringen i Jammu & Kashmir lovat att ändra i lagen så att minderåriga i framtiden ska behandlas som barn. Idag ses 16-åringar som vuxna och kan fängslas under Public Safety Act.

Det är små, små steg framåt.

I det oroliga Jammu&Kashmir har många allvarliga människorättsbrott begåtts. I augusti konstaterades att det finns 2 700 omärkta gravar i fyra distrikt av delstaten. Den lokala polisen har uppgett att de begravda är »oidentifierade militanter« men i en rapport från *State Human Rights Commission* konstateras att 574 kroppar har identifierats som civila personer som har »försvunnit« i trakten. Amnesty krävde att undersökningarna nu ska fortsätta i hela Jammu&Kashmir.

Senare i år planerar Amnesty International att öppna ett kontor i Delhi. I kampanjen »Säkerhet med mänskliga rättigheter« kommer Amnesty att kräva att olagliga häktningar stoppas, att ansvar utkrävs för människorättsbrott och att situationen för civila som drabbas av terrorism belyses.

– Indien är ett av de länder vi kommer att rikta strålkastaren mot, säger Danny Vannucchi, kampanjkoordinator på Amnesty International. ■

FOTO: SHOME BASU/ANI

Libyen: Övergrepp från bägge sidor

FOTO: STEFAN ROUSSEAU/PA/SCANPIX

Den dåvarande brittiske premiärministern Tony Blair var nära allierad med Khadaffi. På bilden besöker Blair Sirte i maj 2007.

Nyheter

I rapporten *The Battle for Libya: Killings, Disappearances and Torture*, som Amnesty International publicerade den 13 september anklagas bägge sidor i det libyska inbördeskriget för övergrepp. Vid pressläggningen av Amnesty Press hade det nationella övergångsrådet, NTC, tagit kontroll över större delen av Libyen.

– De nya myndigheterna måste nu totalt bryta med de övergrepp som präglat landet i fyra årtionden, sade Claudio Cordone från Amnesty när den 107-sidiga rapporten presenterades.

Rapporten bygger på Amnestys arbete på plats i Libyen från 26 februari till 28 maj i år och den förnyade närvaron från slutet av augusti. Amnesty uppmanar NTC att omedelbart ta itu med reformer när det gäller mänskliga rättigheter och därmed bygga »ett nytt Libyen där dessa övergrepp inte längre uppmuntras och tolereras«.

I rapporten uppger Amnesty att organisationen funnit bevis för att styrkor lojala med överste Moammar Khadaffi, Libyens ledare sedan 1969, under konflikten har gjort sig skyldiga till krigsförbrytelser och övergrepp som kan utgöra brott mot mänskligheten. Khadaffi är tillsammans med sonen Saif al-Islam och den militära underrättelsetjänstens chef Abdallah al-Sanussi efterlysta av ICC, internationella brottmålsdomstolen i Haag, för brott som har begåtts efter den 15 februari i år. Libyen är inte anslutet till ICC men ett enhälligt säkerhetsråd i FN beslöt

FOTO: ANIS MILLI/REUTERS/SCANPIX

Här i Musa Kusas kontor hittades dokument som visar på den libyska säkerhetstjänstens nära kontakter med CIA och MI6.

tidigare i år att hänskjuta situationen i Libyen till ICC.

I Amnestys rapport anklagas Khadafistyrkorna bland annat för urskillningslös beskjutning, massmord på fångar, tortyr, påtvingade försvinnanden och godtyckliga gripanden. I de flesta fall har de som drabbats varit civila.

Hård kritik riktas också mot de rebeller, *thuwwar* (revolutionärer) som bekämpat Khadaffis styre. Den 30 augusti rapporterade Amnesty att en delegation på centralsjukhuset i huvudstaden Tripoli bevitnat hur en svart man släpades upp ur sin säng av tre civilklädda rebeller och fördes bort. Amnestydelegationen blev också vittne till hur *thuwwar* misshandlade en man utanför sjukhuset medan mannen skrek »jag är ingen femtekolonnare« (den vanliga beteckningen på anhängare till Khadaffi).

Amnesty tror att hundratals personer förts bort från sina hem, arbetsplatser eller vägspärrar sedan NTC

tog kontroll över Tripoli och al-Zawiya. Många har misshandlats och det finns rapporter om att bortförda personer skjutits ihjäl. Amnesty uppmanar NTC att omedelbart se till att godtyckliga gripanden från *thuwwar*-grupper upphör.

Amnesty varnar, liksom Human Rights Watch, för att svarta personer är extra utsatta. I Libyen finns en stor afrikansk minoritet och landet har lockat till sig många gästarbetare från afrikanska länder. Rebellerna har spridit rykten om att ett stort antal afrikanska legosoldater slogs på Khadaffis sida, uppgifter som inte bekräftats av oberoende källor. Amnesty anser att uppgifterna har varit kraftigt överdrivna. Många svarta libyer och gästarbetare ses med stor misstänksamhet av motståndarna till Khadaffi.

Under slutfasen av kriget i Libyen opererade brittiska specialförband från SAS på rebellernas sida. När Human Rights Watch i början av september besökte det kontor som Musa Kusa, tidigare chef för den libyska underrättelsetjänsten, hade i Tripoli, återfanns dokument som kastade ljus över de goda förbindelser som Storbritannien och USA haft med Khadaffis regim under större delen av 2000-talet. För den brittiska regeringen var det besvärande och premiärminister David Cameron tvingades lova parlamentet att saken ska utredas.

Abdel-Hakim Belhaj, rebelledare som för närvarande är militärchef i Tripoli, tillhörde tidigare LIFG, en libysk jihadistgrupp som betraktades som en del av al-Qaidas nätverk. Han greps av CIA i Thailand år 2004 och skickades till Libyen där han enligt egen utsago torterades under de sju år han satt fängslad. Abdel-Hakim Belhaj överväger nu att stämma USA.

Den brittiska underrättelsetjänsten MI6 samarbetade också nära med Khadaffi och en av cheferna där, Mark Allen, fick god nytta av kontakterna med Khadaffi när han 2004 gick över till British Petroleum och ordnade lukrativa olje- och gaskontrakt i Libyen. Ett antal libyer som anklagades för att vara islamister skickades med hjälp av CIA och MI6 till Libyen och i Storbritannien övervakades libyer i exil åt Khadaffi. Ända fram till dess upproret inleddes i februari var MI6 verksamma i Khadaffis Libyen.

Ulf B Andersson

Minsk den 20 juli: Civilklädd polis lyckades gripa omkring 50 personer som samlats till en tyst »klappa-i-händerna«-protest.

»Politiska fångar ska frigges«

Den 9 september fick Uladzimer Nyaklyaeu en domstolsorder på att han inte får resa ut från Vitryssland de kommande två åren. Vill han resa utanför den vitryska huvudstaden Minsk ska han begära tillstånd. Dessutom ska Uladzimer Nyaklyaeu hålla sig i hemmet mellan klockan 20 och 06. Radio Free Europe/Radio Liberty rapporterar att domstolen dock avslog polisens begäran att han inte skulle få besöka restauranger och kaféer. Uladzimer Nyaklyaeu var en av kandidaterna i presidentvalet den 19 december 2010. Sedan president Aleksandr Lukasjenko utropat sig till segrare i valet samlades omkring 15 000 personer till en demonstration i Minsk i protest mot påstått valfusk. Polisen använde bryska metoder mot demonstranterna och fem av sju presidentkandidater greps. Uladzimer Nyaklyaeu fick i maj en tvåårig villkorlig dom.

En av de andra presidentkandidaterna, Andrej Sannikov, dömdes den 14 maj till fem års straffarbete.

Amnesty betraktar honom som samvetsfånge och har uppmanat myndigheterna att utreda anklagelserna om att Sannikov har utsatts för tortyr. Den 30 maj krävde Sannikov att en andra valomgång ska genomföras och att valet ska övervakas av internationella observatörer.

Den 4 augusti greps Ales Bialatski anklagad för grov skatteflykt. Han är ordförande i Vjasna, Vitrysslands mest kända människorättsorganisation, och fick år 2006 Per Anger-priset, som delas ut av svenska regeringen. Amnesty betraktar

anklagelsepunkten som en ren fabrikation och kräver att Ales Bialatski omedelbart ska frigges. Inom den vitryska oppositionen har det väckt förbittring att gripandet kom sedan Vitryssland vänt sig till Litauen och Polen och därifrån fått ut ekonomisk information om Vjasna, som sedan 2003 förvägras registrering i Vitryssland.

Inför valet i december 2010 höjde president Lukasjenko pensionerna och lönerna för offentlig anställda. Sedan dess har den ekonomiska krisen i landet förvärrats och trots den hårda repressionen efter valet kom nya protester under sommaren. Människor samlades på centrala platser i städerna och lät sin mobiltelefon ringa eller klappade i händerna. Dessa protester fick ett hårt bemötande. Hundratals deltagare greps och hemsidor stängdes ned. Den 1 augusti presenterades nya drakoniska lagar som Amnesty beskrev som »skrattretande« om de inte haft så ondskefulla avsikter. Nu ska alla sociopolitiska attityder eller protester, vare sig de är aktiva eller passiva, kunna stoppas.

Trots den hårdnande attityden från regimen i Vitryssland kom nya signaler i slutet av augusti. Sedan 13 politiska fångar frigetts skickade EU Bulgariens utrikesminister Nikolaj Mladenov till Minsk och vid ett diskret möte den 26 augusti lovade Lukasjenko att alla politiska fångar ska vara frigivna i oktober. Vid EU:s utrikesministermöte i Sopot i Polen den 3 september var EU enigt om att frigivning av fångarna är en förutsättning för samarbete mellan Vitryssland och unionen.

Ulf B Andersson

Nytt i korthet:

»Hemligt CIA-fängelse i Somalia«

Amerikanska CIA driver ett hemligt fängelse i Somalias huvudstad Mogadishu. I samarbete med den somaliska säkerhetstjänsten flygs fångar dit från andra länder. De förhörs under hårda former och hålls fängslade på obestämd tid. Det rapporterade Svenska Dagbladet den 5 september. Det uppges att fängelset i teorin är somaliskt men att de som ger order är vita män i civila kläder.

Clara Gutteridge på människorättsorganisationen Reprieve säger till SvD att det finns vittnesmål om att tre personer gripits i Kenyas huvudstad Nairobi och flugits till Mogadishu:

– Människor grips i ett främmande land och flygs till ett hemligt fängelse i en krigszon.

CIA uppges ha en stor närvaro i Somalia där den FN-stödda övergångsregeringen med stöd av soldater från Afrikanska unionen bekämpar den islamistiska rebellrörelsen al-Shabaab.

Inget abortförbud i Polen

Med 191 röster mot 186 röstade det polska parlamentet, sejmen, den 31 augusti ned ett förslag som skulle ha totalförbudit aborter i Polen. Fem ledamöter lade ned sina röster och 78 var frånvarande rapporterar Lifesite.news, en katolsk nyhetsida.

Omröstningen kom sedan 600 000 polacker stött en naminsamlingskampanj för att skärpa Polens restriktiva abortlag där abort bara tilläts om kvinnans liv eller hälsa är i fara, om fostret är allvarligt skadat eller om kvinnan har blivit våldtagen. Abortmotståndarna lovade dock att de ska göra abortfrågan till en huvudfråga vid nästa val.

Enligt Human Rights Watch registrerades under år 2009 538 lagliga aborter i Polen. Det verkliga antalet aborter uppskattas till mellan 40 000 och 200 000.

Fri efter tre år i häkte

Den 27 juli släpptes Sylvère Ahorugeze ur svenskt häkte. Han hade då suttit häktad i tre år då han av myndigheterna i Rwanda var efterlyst för delaktighet i folkmordet 1994. Den svenska regeringen ansåg att han kan utlämnas till Rwanda.

Svenska Amnesty har varit kritiskt mot att Rwanda skulle kunna hålla en rätts-säker process.

– Vi har därför varit emot utlämning till Rwanda, sade Lise Bergh, generalsekreterare för svenska Amnesty till TT. Vi hade helst sett att en prövning skett i svensk domstol.

Åtalas i Etiopien

De svenska frilansjournalisterna Martin Schibbye och Johan Persson kommer att åtalas i Etiopien för terroristbrott och en första domstolsförhandling ska äga rum den 17 oktober. Enligt nyhetsbyrån Bloomberg sade den etiopiske informationsministern Shimeles Kemal den 7 september att svenskarna »har tagit sig in i landet med ett gäng terrorister«.

– Om uppgifterna om terroriståtal är riktiga är det här nästan det värsta som kunde hända, sade Jesper Bengtsson, ordförande i Reportrar utan gränser. Nu måste den svenska regeringen överväga om den tysta diplomati man hittills använt verkligen är rätt metod för att få dem fria.

Martin Schibbye och Johan Persson gick in i Etiopien från Somalia för att

FOTO: JONAS GRATZER/SCANPIX

Martin Schibbye.

rapportera om situationen i Ogadenprovinsen där rebellrörelsen ONLF driver en väpnad kamp. Området är i princip stängt för insyn och den etiopiska regeringen har anklagats för bryska metoder i kriget mot ONLF.

Martin Schibbye har gjort flera reportage för Amnesty Press, senast om Bhutan och Nepal i nummer 1/2011.

FOTO: KONTINENT/SCANPIX

Johan Persson.

Johan Persson medverkade senast med bilder till reportaget från södra Sudan i nummer 5/2010.

Ulf B Andersson

Fotnot: Reportrar utan gränser och Journalistförbundet har startat en insamling för kostnader för rättshjälp. Bankgirot är 5567-3818, betalningsmottagare Reportrar utan gränser. Märk inbetalningen Johan och Martin.

Nyheter

Fruktan råder

FOTO: HERVE SEVI/AF/SCANPIX

Den 4 september samlades anhängare till Laurent Gbagbo till en demonstration i Abidjan för att kräva att den tidigare presidenten frigges.

I april tvingades Laurent Gbagbo avgå som president i Elfenbenskusten sedan rebellstyrkor som stödde Alassane Ouattara ryckt in i Abidjan, landets viktigaste stad. I maj installerades Ouattara som president. Han hade av omvärlden erkänts som segrare i presidentvalet i slutet av förra året men Gbagbo vägrade att lämna ifrån sig makten.

Läget i Elfenbenskusten är dock långtifrån stabilt. Det konstaterade Amnesty i en rapport den 28 juli. Fruktan gör att uppemot en halv miljon ivorianer inte har kunnat återvända hem.

– Detta dödläge kan inte tillåtas fortsätta, sade Gaëtan Mootoo, Västafrikautredare på Amnesty. Myndigheterna måste nu upplösa de milisgrupper som, trots att kriget är över, fortsätter att sprida fruktan.

Våldet drabbar nu folkgruppen Guéré, som uppfattas som anhängare till den avsatte Gbagbo. Enligt Amnesty ligger säkerhetsstyrkorna och milisgruppen Dozo bakom våldet. I västra delen av landet har den nya regeringen överlätit kontrollen till milisen.

– President Ouattara måste nu upprätta en säkerhetsstyrka som är opartisk och som kan skydda alla ivorianer oavsett etnisk tillhörighet, sade Gaëtan Mootoo.

Amnesty har funnit att bägge sidor i inbördeskriget gjort sig skyldiga till allvarliga övergrepp. När anhängare till Gbagbo tillsammans med legosoldater från Liberia i maj retirerade från Abidjan i riktning mot Liberia dödades ett antal civila från folkgruppen Dioula, som uppfattas som lojala mot Ouattara.

Den 23 juni begärde Luis Moreno-Ocampo, chefsåklagare vid ICC, internationella brottmålsdomstolen, att få inleda en förundersökning

om brott mot mänskligheten och krigsförbrytelser i Elfenbenskusten. Åklagaren vill dock begränsa undersökningen till vad som har hänt efter valet i november 2010. Amnesty var mycket kritiskt mot detta.

– Om domstolen beslutar om detta så innebär det att den stora majoriteten offer sedan 2002 varken kommer att få rättvisa, sanning eller ersättning. Godtyckliga tidsgränser får inte begränsa deras rättigheter, sade Erwin van der Borght, chef för Amnestys Afrikaavdelning.

Den 22 juni riktade också Amnesty kritik mot att ett antal politiska ledare från Gbagbos regim hållits som fångar på Pergola-hotellet i Abidjan i två månader. Soldater från Ouattaras styrkor misshandlade ett antal personer när de fördes till hotellet. FN-soldater från UNOCI och den franska styrkan som fanns på plats ingrep inte för att stoppa misshandeln.

Den 4 augusti utfärdade Amnesty en blixttaktion sedan den fackliga internationella IFS slagit larm om att Basile Mahan Gahé, generalsekreterare för *Confédération Dignité*, fängslats och ska åtalas för brott mot landets säkerhet. Amnesty anser att det är möjligt att han är samvetsfånge.

Ulf B Andersson

Peter Pack fick gå

Amnesty Internationals internationelle ordförande, Peter Pack, lämnade styrelsen vid det internationella rådsmötet efter kritikstormen kring utbetalningarna till förra generalsekreteraren Irene Khan.

Text: Ulf B Andersson

Tidigare i år avslöjades i brittisk press att Amnestys internationella styrelse, IEC, gjort en uppgörelse med Amnestys tidigare internationella generalsekreterare, Irene Khan, om utbetalningar på totalt 533 103 brittiska pund sedan Khans förordnande inte hade förlängts vid utgången av 2009. Samtidigt hade Amnestys biträdande generalsekreterare, Kate Gilmore, fått en utbetalning på 325 244 pund. En del av utbetalningarna handlade om inestående lön, övertid som inte hade tagits ut i tid, pension och flyttbidrag men belopp motsvarande cirka 2,9 miljoner kronor kunde beskrivas som avgångsvederlag. Uppgifterna att IEC gått med på dessa uppgörelser fick hård kritik inom Amnesty och på svenska sektionens årsmöte i Göteborg i maj uppgav avgående ordförande Anna Nilsson att cirka 250 medlemmar i svenska sektionen gått ur Amnesty.

Det uppskattas också att Amnesty International totalt har förlorat cirka fyra miljoner kronor i uteblivna bidrag på grund av denna affär. Sedan utbetalningarna blivit kända beslöt IEC att tillsätta en oberoende utredning. Till årets internationella årsmöte, ICM, presenterades en preliminär rapport från utredaren, Anne Owers, tidigare chef för den brittiska fängelseinspektionen. Senare i höst kommer den slutliga versionen av utredningen och den kommer att göras tillgänglig för Amnestys drygt två miljoner medlemmar.

Anne Owers konstaterar att Amnestys styrelse ställdes inför extremt svåra och utmanande uppgifter när Irene Khan och Kate Gilmore i december 2009 skulle lämna organisationen. Hon finner att utbetalningarna var alltför stora och inte motsvarade vad som krävdes enligt anställningskontrakten

Irene Khan överlämnar sin bok om fattigdom till FN-chefen Ban Ki-moon.

och brittisk arbetsmarknadslagstiftning. Hon pekar på att det fanns en rad systematiska brister i ledningen av Amnesty men också att det finns en vilja att genomföra förändringar.

– Vårt övergripande intresse var att Amnesty Internationals viktiga människorättsarbete inte skulle störas och att organisationens rykte inte skulle skadas på grund av interna svårigheter, sade Peter Pack, IEC:s ordförande i en kommentar den 11 augusti. Vi vill upprepa vår oreserverade ursäkt för den oreda våra beslut medförde.

När ICM i augusti samlades till sitt veckolånga möte i nederländska Noordwijkerhout väckte naturligtvis utbetalningarna diskussion.

– Jag tycker ändå att det var en öppen och ärlig diskussion där folk lyssnade på varandra även om känslorna bubblade över ibland, säger Sofia Halth, svenska sektionens ordförande.

Peter Pack hade redan före ICM aviserat sin avgång som ordförande. Nu ställde han också sin plats i styrelsen till förfogande. Han fick inte tillräckligt antal röster och blev inte invald i styrelsen.

Amnesty beslöt vid ICM 2009 att arbeta för »Ett Amnesty« även när det gäller ekonomin. De cirka 60 sektionerna och strukturerna ska successivt överföra en allt större del av sina pengar till den internationella rörelsen som sedan kan fördela pengarna på det sätt som bäst gagnar arbetet för de mänskliga rättigheterna.

– För två år sedan beslöts att sektionerna år 2016 skulle bidra med 40 procent av sina intäkter till den internationella rörelsen. Nu beslöts att detta ska gälla först år 2021. Det tyckte vi i den svenska delegationen var synd, säger Sofia Halth. Samtidigt förstår jag oron hos de stora sektioner, till exempel USA, som har drabbats ännu hårdare av finanskrisen än vi i Sverige.

Årsmötet i Göteborg beslöt att svenska sektionen skulle verka för att Amnesty i fortsättningen inte ska ta emot några skattefinansierade offentliga medel. I dagsläget tar Amnesty emot statliga bidrag för människorättsutbildning vilket kan skada Amnestys oberoende, anser kritikerna.

– Sverige drog tillbaka sin resolution och samarbetade i stället kring en resolution från Australien om utredning av frågan om statligt stöd, förklarar Sofia Halth. Redan nästa år ska utredningen vara klar och vi hoppas att det då blir ett nej till statliga bidrag till Amnesty.

När det gäller abortfrågan, där svenska Amnesty har beslutat att driva frågan om att arbeta för alla kvinnors rätt till abort, är frågan fortfarande låst.

– Vi arrangerade ett seminarium, berättar Sofia Halth. Det här är ju ett arbete på lång sikt. Som det är nu finns det stora sektioner som USA och Holland som inte ens vill jobba med Amnestys kampanj mot abortförbudet i Nicaragua. ■

Nytänkande på ungdomskonferens

50 Amnestyaktivister från Sverige, Danmark, Norge, Finland, men även Island, Färöarna, Estland och Sierra Leone samlades i augusti i Stockholm för att delta på Amnestys nordiska ungdomskonferens.

Text och bild: Yvette Lindholm

Utanför konferenssalarna på hotellet i Hammarby sjöstad i Stockholm hittade man ungdomar i ring på hel-täckningsmattorna. Arbetspråket är engelska och då och då rör sig grupper ut från konferenssalarna för att samlas och diskutera fram svaret på workshopens senaste uppgift.

– Tanken är att vi ska kunna öka deltagarnas kunskaper framförallt inom kampanjarbete och ungt ledarskap, säger Mats Engman, aktivistsamordnare.

Varje lands Amnestysektion skickar ungdomar mellan 16–25 år för att de ska kunna träffas över nordiska gränser och skapa nya kontakter.

– De ska kunna utbyta kunskap. Läger man ihop ungdomarnas kunskap och erfarenheter finns en enorm potential, säger Mats Engman.

Temat för konferensen var yttrandefrihet med fokus på demonstrationerna i Syrien. I samband med konferensen anordnade deltagarna en aktion för Syrien som en del av arbetsprocessen. Deltagarna hade fått en mall för

aktionen och tanken var att de skulle utveckla utformningen av aktionen under konferensens gång.

Torsdag den 11 augusti ställde sig ungdomarna i formation på Medborgarplatsen i Stockholm. De var iförda vita tröjor med texten »Syrien« och när de vände sig om fanns texter som »skjut-ten«, »torterad« och »försvunnen« på ryggen för att visa vad som hade kunnat hända om de anordnat en aktion i Syrien. Runt om på Medborgarplatsen hade de ritat konturer av kroppar med krita. Efter formationen bad deltagarna förbipasserande att låta sig fotograferas i solidaritet med folket i Syrien.

Aktionen lyckades också locka syrier bosatta i Sverige.

– Jag är på demonstrationer varje vecka. Jag har vänner i Syrien som är ute och demonstrerar. Jag har kontakt med dem dagligen och jag vet att de blir glada av att höra att vi tänker på dem, säger Bassam al Bagdady som hjälpte till att samla in bilder.

Bilderna ska överlämnas till Syriens ambassad. ■

Varför är du på nordiska ungdomskonferensen?

Rebecca Ismatu Cole, 17 år, Sierra Leone.
– Sektionen i Sierra Leone har ett samarbete med Sverige som ska

stärka ungdomar. Det är så mycket som händer i Sierra Leone, polisen begår övergrepp och det finns ett speciellt hot mot kvinnor.

Kirsten Kjær Sørensen, 18 år, Danmark.

– Jag vill skapa kontakter för framtiden, det finns så mycket vi kan göra tillsammans. Jag vill också hitta nya sätt att värva medlemmar till vår grupp.

Liene Mišcenkova, 20 år, Lettland.
– Jag är ny inom Amnesty så det är bra för mig att träffa andra medlem-

mar och förstå vad man kan göra och hur man kan påverka. Jag kommer att samla erfarenheter.

Marta Sofia L. Helgadottir, 16 år, Norge.

– Jag vill arbeta med mänskliga rättigheter och är här för att dela erfarenheter och kanske skapa samarbeten. Det känns viktigt att arbeta för demokrati och frihet efter terroråden i Norge.

Karin Haraldson, 20 år, Färöarna.

– Jag är här för att få inspiration och idéer. Vi är bortskämda i västvärlden och jag vill kunna ge något tillbaka.

Gör om årsmötet!

Årsmötet är svenska Amnestys högsta instans. Årsmötet utövar en central kontrollinstans när det beviljar ansvarsfrihet för avgående styrelser och när det väljer styrelserna för sektionen och Amnestyfonden. Vanligtvis är dessa punkter inte särskilt kontroversiella och tar inte lång tid.

Behovet av demokratisk kontroll på organisationen växer i och med att Amnesty blir mer och mer professionellt och de anställdas relativa roll växer på alla områden. Den formella delen av årsmötet måste därför behålla sin centrala ställning.

Demokratin utövas också på årsmötet genom rätten att skicka in motioner. Sektionsstyrelsen har definierat sin funktion att ta hand om strategiska frågor. Den operativa verksamheten sköts av sekretariatet. Styrelsen agerar således inte direkt gentemot aktivisterna, utan via sekretariatet. På samma sätt förväntas årsmötet agera. Motioner av operativ karaktär blir allt som oftast avslagna på principiella grunder. Demokratin ska utövas på det strategiska planet.

Motionsflödet till årsmöten är slumpmässigt. En person brinner för en fråga och skickar in en eller flera motioner i ämnet. Aktivisterna reagerar på någon aspekt av sekretariatets verksamhet och vill åstadkomma en förändring. Styrelsen och sekretariatet ägnar tid åt att yttra sig om motionerna. Årsmötet använder sedan en betydande del av tiden till att diskutera ämnen som kanske inte ligger i linje med vad vi jobbar med och framtida utmaningar.

Möjligheten att påverka organisationen genom att skriva motioner är förstås vitalt. Men, ärligt talat, det är ganska glest med riktigt strategiska, relevanta motioner som skulle kunna sätta sin prägel på Amnestys arbete. Flertalet motioner avstyrks av styrelsen. En del av besluten som fattas på årsmötet är rätt allmänna och inte så värst förpliktande: »man ska sträva efter«, »styrelsen ska verka för« eller så blir det ännu en utredning.

Jag tror att det är möjligt att göra årsmöten mer relevanta, berikande och attraktiva. Nedan några konkreta förslag:

Årsmötet ska vara den centrala instansen då organisationen reflekterar över sin verksamhet.

De formella punkterna (verksamhetsberättelse och revisionsberättelse, rapport från granskningskommittén, styrelsernas ansvarsfrihet och valen) ges som nu en begränsad tid. Det ska finnas möjlighet för djupare diskussioner om läget så kräver.

Det mesta av tiden på årsmötet ska ägnas åt studier och diskussion i seminarier, föreläsningar och verkstäder. Relevanta ämnen ska väljas av styrelsen. Distrikten, grupperna och enskilda ska ges möjlighet att påverka innehållet på årsmötet. Möjliga kanaler för påverkan är distriktsombudsmötet, aktivistseminariet, den interna hemsidan, Insats och

Styrelsen informerar samt nya forum och kanaler.

Ämnen kan till exempel vara den internationella strategiska planen, den nationella handlingsplanen, arbetsmetoder och människorättsituationen i länder eller regioner.

Motionsrätten ska vara kvar helt oinskränkt. Eftersom årsmötet kommer att ha ett eller flera tydliga ämnen kan vi förvänta oss att motionerna fokuserar på dessa ämnen. Årsmötet ska ha rätt att behandla alla motioner, men kan även bestämma att vissa motioner inte ligger i linje med det aktuella arbetet eller inte är av strategisk karaktär och därmed inte ska behandlas.

För att undvika godtycke kan man tillsätta en medlemspanel med funktionen att granska motionerna före årsmötet och föreslå om varje motion ska behandlas, eller inte, av årsmötet. Avgörandet ska dock vara kvar på årsmötet, men på detta sättet kan man spara åtskillig energi och tid.

Starta en livaktig intern dialog och arbeta fram lämpliga kanaler för styrelsen, sekretariatet och aktivisternas deltagande i dialogen.

FOTO: ELIN KAMVAB

Årsmöte i Västerås år 2008.

Är detta ett sätt att göra årsmötet mindre demokratiskt eller mindre relevant som demokratisk instans?

Jag tror att det är precis tvärtom. Demokratin stärks om vi lägger energin på de mest prioriterade frågorna och fördjupar förståelse och samarbetet mellan olika delar av Amnesty, styrelsen, anställda, aktivister och medlemmar. Idag råder osynliga och konstgjorda barriärer, till exempel synen att anställda inte ska »ta plats» på årsmötet. Att koncentrera diskussioner och debatter på det mest centrala måste vara det bästa sättet att öka medlemsinflyandet på kort och lång sikt.

Ernesto Katzenstein
Västerås

VI BEHÖVER DIG!

VILL DU VARA MED OSS OCH FÖRÄNDRA VÄRLDEN?

I september håller vi öppna möten för ALLA som vill engagera sig aktivt i Amnesty. Kom och ta reda på vad du kan göra på din ort. Vi ses!

Platser, tider och mer information:
www.amnesty.se/vibehoverdig

En bildningsresa

»De mänskliga rättigheternas väg – genom historien och litteraturen«

Ove Bring
Atlantis

Ove Bring torde ha tänkt sig för både en och två gånger innan han gav sig i kast med kamikazeuppdraget att skriva de mänskliga rättigheternas historia. Problemet är knappast vad som borde vara med utan snarare vad som ska sakas. Bring gör därför ett smart drag när han på lite friare hand tecknar *De mänskliga rättigheternas väg genom historien och litteraturen*. Bring tar läsaren vid handen och drar med oss på en bildningsresa via enskilda nedslag. Resultatet är något av coffee table book i ordets positiva bemärkelse. Få lär läsa denna tegelsten

från pärm till pärm men desto fler kommer att sjunka ner i enskilda kapitel och händelser som Konfucius betydelse för dagens MR-diskurs, president Woodrow Wilsons fyra friheter eller MR-utmaningen i form av dystopierna *Kallocain* (Karin Boye) och *1984* (George Orwell).

På många sätt är denna bok en kulturgärning. Även om det de senaste åren har utgivits ett antal generella standardverk om mänskliga rättigheter (Kristina Hedlund-Thulin, Hans-Ingvar Roth, Malin Greenhill) finns det vid sidan av Willy Strzelewicz »De mänskliga rättigheterna historia« ingen bok på svenska som försöker ta ett helhetsgrepp på frågan.

En stor behållning är att författaren inte uteslutande skildrar den västerländska idétraditionens betydelse för det vi idag betecknar som mänskliga rättigheter. Boken börjar därför också med de orientaliska rötterna med nedslag hos babylonierna, perserna samt i Egypten, Kina och Indien. I en tid av resonemang om civilisationernas kamp stämmer följande Bringcitattill eftertanke: »Vid skiftet mellan 1100-tal och 1200-tal har fortfarande Orienten producerat mer än Occidenten på MR-området«. Lite senare skriver författaren: »Den internationella konflikten om mänskliga rättigheter är inte kultu-

rell utan politisk«. Ett tydligt uttalande från en jurist som de flesta känner igen från tv-rutan med hans visserligen pedagogiska men ofta sakligt knasterorra utläggningar om internationell rätt.

En annan behållning är ett ordentligt kapitel om NGO:s betydelse för framväxten av dagens syn på mänskliga rättigheter. Onekligen en tidsmarkör och en omöjlighet för 25 år sedan då grundtesen inom statskunskap var att det internationella systemet var anarkiskt, spelarna var staterna och kampen handlade om (nationell) suveränitet.

Trots de långa tidsperspektiven bränner det till främst i bokens senare del som behandlar 1900-talet. Kapitlet om kulturrelativism och terrorism är välskrivna samt initierade och med en tydligt principiell hållning. Bring skriver med anledning av Bushadministrationens nyspråkskrumbukter för att legitimera avsteg från den internationella rätten: »Bushadministrationens argumentation var hela tiden ohållbar. Det har aldrig funnits något utrymme för 'policy' istället för Law«.

Detta känns extra befriande då faktiskt Bring svävat på målet i frågan om diplomatiska försäkringar – en inte helt oviktig fråga i synen på tortyr och mellanstatliga relationer.

Fredrik Kron

Läst & Sett

E-post:
lastochsett@
amnesty.se

Ett bortglömt land i kris

»Elfenbenskusten. En utmaning för FN och Afrika«

Maud Edgren-Schori och Pierre Schori
Leopard politik

Den dramatik som inleddes i Elfenbenskusten år 2002, när ett inbördeskrig bröt ut, och som kulminerade när FN-styrkor och franska fredsbevarande soldater under våren 2011 tvingade bort Laurent Gbagbo från presidentposten har fått förhållandevis lite uppmärksamhet i Sverige. Genom att Pierre Schori var chef för FN-missionen ONUCI under perioden 2005–07 och Maud Edgren-Schori var genusrådgivare i FN under samma period har paret

fått en unik inblick i en fredsprocess som till slut övergick till öppet krig.

Ibland görs försök att förklara konflikten som ett utslag av fransk nykolonialism, riktad mot en radikal folkslig ledare, Gbagbo, vars parti FPI för övrigt är medlem i Socialistinternationalen. Den andra förklaringsmodellen ser Gbagbo som en demagog vars tal om »ivoritet« undantar en stor del av invånarna från både makt och rättigheter och som i förlängningen kan leda till etnisk rensning och folkmord.

För tillfället är konflikten löst i och med att valets segrare Alassane Ouattara blivit president. Till styrkan i *Elfenbenskusten* hör blandningen av fakta, egna upplevelser och den ib-

land lätt polemiska tonen. Den stora nackdelen är att boken skrevs och gavs ut mitt under dramatiken. Det hade varit intressant att se hur författarna hade förhållit sig till den utveckling som nu äger rum i landet.

Ulf B Andersson

Årets viktigaste bok

»Europas skam. Rasister på frammarsch«

Lisa Bjurwald
Natur&Kultur

I det tyska veckomagasinet *der Spiegel* ges den 19 augusti en mycket mörk bild av tillståndet i dagens Ungern, »gulasch-arkipelagen« som artikelförfattaren kallar landet. Ungerns premiärminister, Viktor Orbán, tillhörde under 1980-talet de frihetliga dissidenterna under kommunistregimen och hans parti Fidesz, med stort stöd av ungerska ungdomar, sågs som liberaler med dragning åt anarkismen. Efter valet år 2010 har Orbán stöd av över två tredjedelar i parlamentet och är nu en konservativ högnationalist. I *der Spiegel* konstateras att EU är tyst inför Ungerns utveckling mot en enpartistat där yttrandefriheten stryps, den nya grundlagen står på en kristen nationalistisk grund och arbetsmarknadspolitiken fick den ungerska dagstidningen *Népszava* att nyligen varna för att »arbetsläger upprättas mitt i Europa«.

Ungerska intellektuella drar paralleller mellan Orbán och Gyula Gömbös, Ungerns premiärminister 1932–36, som inspirerad av Mussolinis Italien ville göra Ungern till enpartistat.

Kapitlet om Ungern är bland det mest skrämmande i Lisa Bjurwalds bok *Europas skam*. Här möter vi personer som inte ens i en intervju med en svensk författare år 2010 vågar framträda med namn och som ser dagens Ungern som Weimarrepubliken, det vill säga Tyskland före Adolf Hitlers makt-tillträde 1933.

På gatorna i Ungern marscherar Ungerska gardet, inspirerade av pilkorsrörelsen, de ungerska nazister som 1944 fick makten i Budapest och terroriserade befolkningen medan de gjorde sitt bästa för att hinna utrota landets judiska befolkning. Ungerska gardet har goda kontakter med Jobbik, det parti som i valet förra året fick 17 procent av rösterna. Partiet är öppet antisemitiskt, hetsar mot landets romer och vill »rensa« den ungerska nationen från »ohyra«.

Lisa Bjurwald har gedigna kunskaper om den högerextremism och främlingsfientliga populism som de senaste åren har haft stora framgångar i en rad europeiska länder. I denna bok beskriver hon insiktsfullt hur islamofobi, antiziganism och antisemitism på olika sätt används för att få väljarstöd.

Just genom att beskriva likheterna, men också skillnaderna, lyckas Bjurwald förklara stödet för minaretförbud i Schweiz, islamofobin hos partier som Sverigedemokraterna och de militanta islamofobhuliganerna i

English Defence League. Hon tar också upp kvinnornas starka position inom den moderna högerextremismen och populismen i Europa.

Det nya landskapet innebär också många paradoxer. Medan antisemiterna i Ungern pratar om landets huvudstad som »Judapest« ser andra högerextremister Israel som ett bålverk mot islam och har goda kontakter med den israeliska högern. När Italien år 2009 fick sin första svarta borgmästare, italiensk-amerikanskan Sandy Cane, förklarade hon att »i USA röstade jag på Obama, i Italien på Bossi«. Umberto Bossi leder Lega Nord, ett av de italienska regeringspartierna, som hetsar mot invandrare, vill se ett självständigt Norditalien och har parlamentariker dömda för mordbrand.

Genom att intervjua så många politiker inom det högerextrema lägret i Europa och själv besöka så många arrangemang får läsaren en unik inblick i den grumliga politiska sörja som nu har fått starka politiska positioner i nationella parlament, regeringar och Europaparlamentet.

För den som vill förstå det politiska landskapet i dagens Europa är detta årets viktigaste bok.

Enda svagheten är Bjurwalds avslutande kapitel »Hur kan vi stoppa hatet?« där hon försöker skissera vägar både för politiker och massmedierna i bemötande av extremhöger. Bjurwald diskuterar här allt från folkpartiets syn på burkaförbud och antirasistdemonstrationernas paroller till liberalernas omfamnande av Ayaan Hirsi Ali, exmuslimen från Somalia som stödde minaretförbudet i Schweiz. Det kapitlet hade gärna fått bli en egen bok.

Ulf B Andersson

I korthet:

BOK: »Mr. Chance – FN:s förfall under Ban Ki-moon«, Niklas Ekdahl med Inga-Britt Ahlenius, Brombergs
Ban Ki-moon, FN:s åttonde generalsekretärer, ställs i *Mr. Chance* mot väggen av en av sina tidigare anställda, Inga-Britt Ahlenius, som tills nyligen var chef för FN:s interntrevision. Med Niklas Ekdahls hjälp målas ett svidande kritiskt porträtt av FN-chefen. Faktum är att svidande är en underdrift, totalsågning kommer närmare sanningen.

Boken är lättläst och ger en bild av ett FN som med nuvarande chef går mot undergång. Det är ett viktigt vittnesmål och därför är det synd att Ekdahl och Ahlenius inte använder källor i sin redogörelse, vilket gör det svårt att kritiskt granska det som påstås. Att författarparet inte är de första att kritisera Ban gör dock boken mer trovärdig. Är det som sägs sant, finns det all anledning för den som tror på FN att känna sig djupt oroad. För under Ban Ki-moons styre kommer FN att ha så lite relevans för händelserna på jorden att det lika gärna kunde ligga på månen.

Hannah Laustiola

BOK: »Gaza, mitt älskade. En krönika 2006–2011«, Gideon Levy
Översättning: Björn Kumm och Gideon Avraham, Karneval förlag

»Sommarregn«, »Låst förskola«, »Gjuttet bly« – det är några av namnen på de operationer som den israeliska regeringen genomfört i Gaza under de senaste åren. Bakom namnen gömmer sig enskilda människors öden, de som drabbats av mis-silema och bomberna som fallit över Gaza.

Gideon Levy är journalist och krönikör i den israeliska dagstidningen Haaretz. Han är skarp kritiker av ockupationen av de palestinska områdena, och har nu samlat krönikor från 2006 och fram till 2011. Krönikorna är känsloladdade och man känner Levys vrede över den israeliska statens agerande.

Andrea Bodekull

RAPPORT: »The Ghosts of Hama«
Aron Lund, Silc

Aron Lund är en av Sveriges främsta Syrienkännare. I en rapport utgiven av Silc (www.silc.se) ger han en initierad bakgrund till dramatiken nu när Baath-regimen är utsatt för den svåraste proteststormen sedan början av 1980-talet då tiotusentals personer dödades när upproret i Hama krossades. UBA

Det slutna Nordkorea

»Inget att avundas«

Barbara Demick

Översättning: Emeli André och

Camilla Jacobsson

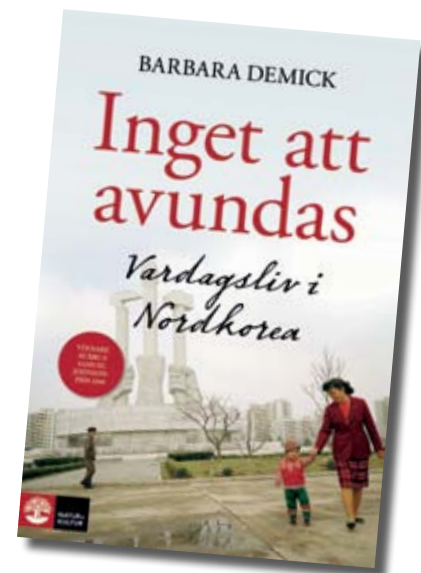
Natur och Kultur

I flera avseenden överträffar förtrycket i dagens Nordkorea det som skildras i Orwells roman 1984. Samtidigt är landet så slutet att det kan ta år att få fram någorlunda tillförlitliga uppgifter om sådant som antalet politiska fångar, förhållandena i de enorma fånglägren, livsmedelsförsörjningen och svälten, det obarmhärtiga sociala kastsystemet, industrins och transportsystemets sammanbrott, bristen på el och bränslen och den allt sämre standarden på bostäder, skolor och sjukhus.

Den amerikanska utrikeskorrespondenten Barbara Demick har för sin bok *Inget att avundas* skickligt utnyttjat en av de få möjligheter som finns för att få fram information om läget. Hon

har inte bara intervjuat människor som lyckats fly till Sydkorea, hon har valt ut ett femtiotal personer som alla kommer från samma stad, Chongjin. Det är Nordkoreas tredje största stad, belägen långt norrut på östkusten, i ett av de hårdast drabbade områdena. Av de här personerna har hon sedan särskilt inriktat sig på sex, som hon genom många intervjuer under flera år har lärt känna så väl att hon kan berätta deras livs historia. Det ger en närhet till problemen som man aldrig får i översiktliga rapporter.

Med den här metoden har hon också ökat möjligheterna att bedöma olika uppgifters trovärdighet. Skildringen av den massiva indoktrineringen, av isoleringen och av svälten under 1990-talet stämmer väl överens med andra rapportörers bild av förhållandena. Demicks bok ger också en antydning om de möjligheter som kan finnas för Amnesty att bryta igenom den mur av hårdbevakad isolering och

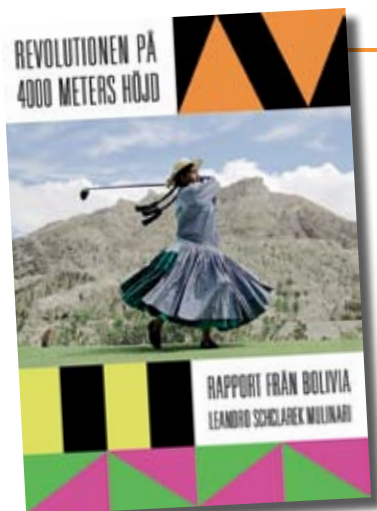

förljugen propaganda som i årtionden har omgett Nordkorea. Sedan återstår frågan hur man ska kunna påverka ansvariga politiker och myndigheter. Det finns knappast något land som är svårare att hantera i arbetet för mänskliga rättigheter, samtidigt som behoven är överväldigande. Amnestys senaste rapport om Nordkoreas läger för politiska fångar har väckt förhoppningar om en vilja att anta utmaningen.

Bo Lindblom

Läst & Sett

E-post:
lastochsett@
amnesty.se

»Revolutionen på 4 000 meters höjd – Rapport från Bolivia«
Leandro Schclarek Mulinari
Murbruk förlag

Första gången jag kom till Bolivia för att bo och arbeta där var 1987. Det var kort efter att landet drabbats av en djup ekonomisk kris med en hyperinflation på över 20 000 procent. Det var med viss fascination jag höll en pesos-sedel i handen som det stod 1 miljon på men som bara var värd någon krona. Gruvindustrin hade brakat samman och de förr så strid-

Intressant bok om Bolivia

bara gruvarbetarna kämpade för sin överlevnad och protesterade mot den nyliberala politiken genom att »korsfästa« sig uppe på taket på universitetet i La Paz. Fattigdomen bredde ut sig och som alltid var det ursprungsfolken som drabbades värst.

År 2003 återvände jag för ett nytt uppdrag. Det var i oktober och bara några veckor innan hade gaskriget utspelats, som ledde till att omkring 60 människors dog och att presidenten flydde landet. När jag reste hem två år senare började det luta åt att landet i det kommande valet för första gången någonsin skulle få en president med rötter i urbefolkningen.

I boken *Revolutionen på 4 000 meters höjd* skildrar Leandro Schclarek Mulinari en del av historien som ledde fram till det men också vad som hänt sedan valet 2005 då Evo Morales vann och de stora politiska förändringar som skett i Bolivia sedan dess. Schclarek Mulinari är väl insatt i frågan och skildrar de olika

problem som uppstått, till exempel motsättningarna mellan det fattigare höglandet, där majoriteten av ursprungsfolken bor, och det rikare låglandet där den rika vita medelklassen dominerar.

Men läsningen blir lite tröttsam ibland med mycket upprepningar. Att genomgående skriva ut hela beteckningen för COB, Bolivianska arbetarnas centralorganisation, blir tjatigt. Det ser heller inte bra ut att använda vissa uttryck genomgående på spanska, till exempel *el pueblo*. Varför inte skriva folket?

Vissa direktöversättningar blir väldigt konstiga. Det talas om politiskt instrument. *Instrumento* på spanska har flera betydelser på svenska, bland annat just instrument men i det här sammanhanget är det snarare ett redskap. Det är synd att denna typ av felaktigheter i språket fått slinka igenom för de skämmer en annars intressant och bra bok.

Andrea Bodekull

AMNESTY HT AKADEMIN 11

MISSA INTE: NY KURS OM DISKRIMINERING

Vaddå diskriminering?? Så funkar det!

Vad har mänskliga rättigheter med diskriminering att göra? Kan våra normer skapa diskriminerande mönster och hur lär man sig tacka den vardagliga diskrimineringen?

Hela 70 länder kriminaliserar homoseksualitet och i Europa nekas miljoners romer rätten till skälig bostad, utbildning och hälsa. Miljoners människor världen över diskrimineras på grund av kön, religion, sexualitet, hudfärg eller sina åsikter.

Med hjälp av diskussion, interaktivitet och problemlösning kan vi tillsammans lära oss om diskriminering och hur vi kan stoppa den. Kom, lär dig mer och se hur kunskap blir till handling.

sensus

AMNESTY
INTERNATIONAL

EN KVINNA DEMONSTRERAR UNDER HONG KONGS ANDRA PROTESTIVALA ÅR 2019. LÄR DIG MER OM DISKRIMINERING AV HBTU-PERSONER I KURSEN "VADÅ DISKRIMINERING?? SÅ FUNKAR DET!"

Hitta höstens
kalendarium
på hemsidan!

För mer info och anmälan, besök
amnesty.se/amnestyakademien
eller ring 08-729 02 00

"Kanon! Inspirerande, tydligt, gillar tempot.
Fokus på rätt saker."

-Normkritik och queerpedagogik 2010-09-30

Bli medlem nu!
Kampanjpris 100 kronor för ett år.

Gör det bättre

- stärk hbt-personers mänskliga rättigheter

Just nu samarbetar RFSL bland annat med hbt-organisationer i Uganda, Turkiet och Indonesien, som arbetar för att förändra lagar och förbättra situationen för hbt-personer i sina länder.

Som medlem i RFSL stödjer du vårt arbete i Sverige och internationellt.

Fram till 30 september kan du bli medlem för endast 100 kronor!

BLI MEDLEM I RFSL på www.rfsl.se/blimedlem - eller genom att skicka ett SMS till 72550 med texten RFSL Amnesty och personnummer ÅÅMMDDXXXX, t.ex. "RFSL Amnesty 7707170000". Alternativt RFSL Amnesty och e-postadress XX@YY.se. Medlemsavgiften på 100 kronor belastar då automatiskt din telefonräkning. Är du under 27 blir du automatiskt medlem i RFSL Ungdom.

RFSL - Riksförbundet för homosexuella, bisexuella och transpersoners rättigheter.
Besök RFSL:s hemsida för ytterligare information: www.rfsl.se

GÅ AMNESTYS PROJEKTLEDARUTBILDNING!

Gör ditt engagemang till ett effektivt verktyg för mänskliga rättigheter - sök kursen *Att leda i projektform*. Kursen ger grundläggande kunskaper i projektledning och effektivt påverkansarbete.

Information och ansökan:
WWW.AMNESTY.SE/LEDARSKAP

Swedbank

Robur

Spara med omsorg

Låt pengarna växa samtidigt som de verkar för en god sak. Spara i Banco Humanfonden så bidrar du årligen med 2 procent av din fondförmögenhet till Amnesty Internationals viktiga arbete.

I Banco Humanfonden investerar vi i svenska företag som tar ansvar för vår omvärld. Läs mer på www.swedbank.se/amnesty

Swedbank Robur i stolt samarbete med Amnesty International

Historisk avkastning är ingen garanti för framtida avkastning. De pengar som placeras i fonder kan både minska och öka i värde och det är inte säkert att du får tillbaka hela det insatta kapitalet.

AMNESTY VÄXER UPP OCH FLYTTAR UT

Nyligen hemkommen från det internationella rådsmötet (ICM) i Holland, Amnestys högsta beslutande organ, sitter jag och funderar på vad som berörde mig starkast under mötet. Kanske var det talet som Kasha Nabagasesa, aktivist som jobbar för HBT-

personers rättigheter i Uganda, höll. Kasha vägrar låta sig tystas trots förföljelse, hot och kollegor som mördas. Samtidigt som hon tackade Amnesty för att vi inte låter oss skrämmas eller ger upp, ställde hon en utmanande och provocerande fråga: Hur kan Amnesty hjälpa en lesbisk kvinna som henne i Uganda – utöver att göra uttalanden? Utöver att skicka in namnlistor?

Om det var något som framstod tydligt under ICM så är det att vi behöver ännu fler lösningar och ännu fler svar att ge Kasha, och att vi nu ska sätta igång processer som kan ge oss fler verktyg för att de mänskliga rättigheterna ska gälla alla, alltid. En sådan viktig process är decentralisering av vårt huvudkontor i London. Många anställda ska flytta ut från London, som kommer att bli ett kontor bland en mängd andra ute i världen. Forskning, media-kompetens och kunskap om hur man driver kampanj och stöttar aktivister ska finnas på alla kontor. Det kommer att bli närmare till kunskapen för alla som arbetar för våra frågor, och kunskapen i sig kommer att öka när man kommer närmare de områden där människorättskränkningarna är flest.

Något annat som var tydligt var att mångfalden bland de som är med och leder organisationen ökar. Detta ger fler möjligheter till nya svar att ge Kasha. Det beslut som fattades för två år sedan, om att utjämna antalet delegater så att alla små Amnestysektioner numera får skicka fyra deltagare till ICM, märktes

tydligt. Japan och Hongkong, och de Latinamerikanska sektionerna, gjorde ofta sina röster hörda. Amnesty är inte längre bara Västeuropa och USA.

Tillväxtstrategin för Brasilien, Ryssland, Indien, Kina och Sydafrika kommer, om den är framgångsrik, ge en på många sätt en ny organisation. Möjligheten att fånga upp den växande gräsrotsaktivismen i exempelvis Indien, där inte minst kvinnor och studenter är aktiva, är en spännande utmaning. Den digitala utvecklingen och möjligheten att mobilisera människor med ny teknik en annan. Internets roll i den så kallade arabiska våren är viktigt att noggrant studera, förstå och dra lärdomar av.

På mötet diskuterades också den oberoende utredningen av utbetalningarna till vår förra internationella generalsekreterare Irene Kahn och hennes biträdande generalsekreterare Kate Gilmore, som styrelsen tidigare skrivit om här i Amnesty Press. Även utifrån den har vi lärdomar att dra. Den provisoriska rapporten som presenterades för ICM visar att den internationella styrelsen betalat mer än vad som krävdes enligt lag i sin förhandling om att avsluta Khans kontrakt, och detta bad de om ursäkt för. Avgående ordförande Peter Pack ställde sin plats i styrelsen till förfogande och blev inte omvald. Vi hade en öppen och självkritisk diskussion, som ledde till att flera beslut som syftar till att stärka organisationens rutiner och ansvarsutkrävande antogs i enlighet med rapportens rekommendationer.

Sammanfattningsvis har vi tagit en rad beslut, som gör oss till ett starkare och ännu mera relevant Amnesty. En organisation som kan leva minst 50 år till, om det skulle behövas.

SOFIA HALTH

ORDFÖRANDE, SEKTIONSSTYRELSEN
SOFIA.HALTH@AMNESTY.SE

BESÖK MEDLEMSSIDORNA: WWW.AMNESTY.SE/INTERNT

Har du inte inloggningsuppgifter kan du fylla i formuläret som finns på ovan länk.

Sudan: MR-aktivist från Kordofan greps

Den sudanesiske människorättsaktivisten Bushra Gamar Hussein Rahma greps återigen den 14 augusti av säkerhetstjänsten NISS. Han hålls nu fängslad på okänd plats och Amnesty tror att gripandet har samband med den pågående konflikten i Södra Kordofan då han tillhör nubafolket och ursprungligen kommer från det området. Bushra Gamar Hussein Rahma greps i sitt hem i Omdurman, tvillingstad till Sudans huvudstad Khartoum, den 25 juni. Något åtal väcktes inte och den 14 augusti beordrade en domare att han skulle frigges. Omedelbart efter frigivningen fördes han bort av agenter från NISS.

Bushra Gamar Hussein Rahma är grundare av MR-organisationen HUDO i Södra Kordofan och har också arbetat för SUDO i Darfur och arbetade fram till 2008 också för SPLM, Sudanesiska folkets befrielseströrelse, som efter Sudans delning i juli 2011 styr över Sydsudan.

Serbien: Pride måste få firas i Belgrad

Den 2 oktober planeras Pridefirande i Serbiens huvudstad Belgrad. Amnesty befärar nu att yttrande- och mötesfriheten för dem som vill manifesteras för hbtq-personers rättigheter inte kommer att respekteras. Arrangörerna av Pride i Belgrad har vänt sig till den serbiske inrikesministern för att försäkra sig om samarbete men ministern, Ivica Dacic, har uttryckt oro för säkerhetsrisker i samband med Pride.

Amnesty välkomnade inrikesministeriets och polisens agerande i samband med Pride förra året då stora ansträngningar gjordes för att skydda marschen som krävde icke-diskriminering av homosexuella, bisexuella och transpersoner då den angreps av våldsamma motdemonstranter. Över 100 personer, de flesta poliser, skadades och den materiella förstörelsen i samband med kravallerna beräknas ha kostat närmare tio miljoner kronor. Även i år har högerextrema grupper krävt att paraden förbjuds och hotar med aktioner för att stoppa den om tillstånd ges.

Colombia: Dödshot mot fackföreningar

Den 23 augusti mottog en rad fackföreningar och människorättsorganisationer i delstaten Valle del Cauca dödshot från en paramilitär grupp som kallar sig den Nya generationens svarta örnar. »Ni kommer att dö, ni förklädda kommunister från Farc« var budskapet som skickades till ett stort antal organisationer i regionen. Det senaste året har paramilitära grupper, däribland Nya generationens svarta örnar, hotat människorättsorganisationer, fackföreningar och ursprungsfolkens organisationer i Valle del Cauca med döden och anklagat dem för att tillhöra Farc, som sedan 1960-talet bedriver en väpnad kamp mot regeringen. Flera personer har också mördats.

År 2003 inleddes en demobiliseringskampanj där de paramilitära grupperna skulle lägga ned vapnen. Under den långvariga väpnade konflikten i Colombia har paramilitära grupper, säkerhetsstyrkorna och gerillastyrkor gjort sig skyldiga till mord och hot mot organisationer de uppfattar som fientliga.

Fatta Pennan

Skriv till
President

HE Omar Hassan Ahmad Al Bashir
Office of the President
People's Palace PO Box 281
Khartoum, Sudan
Fax: +249 183 782 541

Your Excellency,

May I express my concern that Bushra Gamar Hussein Rahma was re-arrested on 14 August by agents of the National Intelligence and Security Services immediately after a judge had ordered his release. I now fear that he is at risk of torture and other ill-treatment as he is being held in an unknown location.

Therefore, I call on your Excellency to reveal the whereabouts of Bushra Gamar Hussein Rahma and grant him immediate access to family, lawyer, and to any medical treatment he might require. I also ask for assurances that he is protected from torture or other ill-treatment.

Furthermore, I call for Bushra Gamar Hussein Rahma either to be charged with a recognizable criminal offence or immediately released.

Lastly, I call on the Sudanese authorities to end immediately the harassment and detention of Nubans on the basis of their ethnic identity.

Respectfully yours,

Datum: Kontakta Amnesty Press om du tänker skriva efter 10 oktober.

Skriv till

Minister of Interior
Ivica Dacic
Bulevar Mihajla Pupina 2
11 000 Belgrad, Serbien
E-post: info@mup.gov.rs
Fax: +381 11 361 4929

Dear Minister,

Having read that Amnesty International is concerned that the rights of LGBT people to freedom of expression and freedom of assembly may not be respected by the Serbian government, I ask you to ensure that the Belgrade Pride planned for 2 October takes place and that the rights to freedom of expression and assembly of LGBT rights activists are fully respected, including through the provision of police protection for the participants and organisers.

I urge you to publicly support the Pride, and condemn publicly all attacks on, or threats to, the organizers of, or participants in the Pride.

Moreover, I urge that all attacks or threats against the Pride organisers or participants, or any other members of the LGBT population are subject to prompt, impartial and effective investigations, and that the perpetrators are brought to justice.

Yours respectfully,

Datum: Kontakta Amnesty Press om du tänker skriva efter 2 oktober.

Skriv till

President Juan Manuel Santos
Presidente de la República
Palacio de Nariño
Carrera 8 No. 7-26
Bogotá, Colombia
Fax: +57 1 596 0631

Excmo. Sr. Presidente,

Mediante la presente quisiera expresar mi profunda preocupación por la seguridad de miembros de NOMADESC, ECATE, PCN, MOVICE y CSPP, los sindicatos CUT y SINTRAUNICOL, así como los indígenas que trabajan en los departamentos del Cauca y Valle del Cauca.

Pido a las autoridades que ordenen una investigación exhaustiva e imparcial sobre las amenazas de muerte que ellos han recibido, que hagan públicos los resultados y que hagan comparecer a los responsables ante la justicia.

Las autoridades deben de inmediato brindar protección a las personas amenazadas, de acuerdo con sus propios deseos, y quiero recordarle de las obligaciones respecto a la situación de los defensores y defensoras de los derechos humanos, según de la Declaración de la ONU sobre los Defensores de los Derechos Humanos, adoptada en 1998.

Respetuosamente,

Datum: Kontakta Amnesty Press om du tänker skriva efter 10 oktober.

**Ovanstående vädjandebrev finns också på www.amnesty.se/ap
(OBS! Klicka på omslagsbilden på Amnesty Press 3/2011)**

Kalendarium

Göteborg: 1 november kl 9.30–11.00 är Amnesty på »Mötesplats skola« – mäsas för pedagoger på Svenska mässan. Seminarium och lansering av nytt digitalt läromedel om mänskliga rättigheter. Spelet handlar om att hitta Omid som är homosexuell och lever som gömd flykting i Sverige. För anmälan och mer info se: www.motesplatsskola.se.

Malmö: Amnesty tar ställning mot all diskriminering av hbtq-personer på Regnbågsfestivalens gatufest **24 september** kl 12–18, utanför Moderna museet, Malmö. Vill du vara med? Skicka ett mejl till jeanette.karlstrom@gmail.com eller kom bara förbi!

2 oktober kl 10.30–17.00 Distriktsdag om ICM med Sofia Halth och Sociala medier för världsförbättrare med Jimmy Mannung. Anmälan och frågor: anna.angantyr@amnesty.se

Stockholm: Mänskliga rättigheter på Balkan – nu och i framtiden. Balkansamordningen planerar en heldag med tema Balkan och mänskliga rättigheter. Förmiddagen tillägnas grupperna som arbetar med Balkanfrågor och eftermiddagen är öppen för alla. Talare som kommer diskutera rättsprocesser och mänskliga rättigheter på Balkan är bland andra Christina Wassholm, journalist och författare (»Vi är Serbiens hjärta«), bosatt i Belgrad och Ulf B Andersson, Balkankännare. Det kommer även bli en paneldiskussion och tid för frågor. Plats: Andreaskyrkan, Högbergsgatan 31, Stockholm (T-bana: Slussen). Tid: Lördagen den **8 oktober**, kl 14–17 för allmänheten.

Facebook: Den 10 oktober är den internationella dagen mot dödsstraffet. I år fokuserar vi på arbetet mot dödsstraffet i Vitryssland. Välkommen till vår Facebooksida för mer information:

tiny.cc/amd-facebook

AMD – aktionsgruppen mot dödsstraffet.

NIGERIA YOUTUBE AKTIVISM DEMOKRATI SOCIALA MEDIER YTTRANDEFRIHET BREVSKRIVNINGSMARATON AKTION COLOMBIA **A150** MINGEL MÄNNISKORÄTTSFÖRSVARARE AKTIVISTSEMINARIUM

Blanda din egen goda gryta av seminarier, föreläsningar och workshops - anmäl dig till Amnestys aktivistseminarium 2011!
Läs mer på www.amnesty.se/aktivistseminariet

TID: 28-30 oktober

PLATS: Globala Gymnasiet, Zinkensdamm, Stockholm

ALLA MEDLEMMAR SOM VILL HA MER AV AMNESTY OCH BIDRA TILL AKTIVITET ÄR VÄLKOMNA!

AMNESTY
INTERNATIONAL

VILL DU LÄSA EN SAMMANFATTNING OM LÄGET FÖR DE MÄNSKLIGA RÄTTIGHETERNA I VÄRLDEN?

Regionala sammandrag av Amnestys årsrapport 2011 finns på svenska. Beställ kostnadsfritt på: distributionen@amnesty.se eller ring 08-729 02 00.

BESTÄLLNINGSKUPONG

- JA, JAG BESTÄLLER AMNESTYS ÅRSRAPPORT 2011!**
Rapporten kostar 200 kronor.
Kostnad för porto tillkommer.
- JA, JAG BESTÄLLER SVENSK ÖVERSÄTTNING!**
Skicka mig de regionala avsnitten på svenska.
Kostnadsfritt!
- JA, JAG BESTÄLLER SVENSKA SEKTIONENS ÅRSREDOVISNING 2010**
Vi skickar den mot portokostnad!
- JA, JAG VILL PRENUMERERA PÅ AMNESTY PRESS!**
5 nr per år kostar 160 kr. Skicka mig ett inbetalningskort.
Som medlem får Amnesty Press automatiskt.

FÖR - OCH EFTERNAMN:

ADRESS:

POSTNUMMER OCH ORT:

TELEFONNUMMER:

Beställ via e-post: distributionen@amnesty.se eller skicka in kupongen i ett kuvert till Amnesty International, Svartpost 110 610 800, Box 4719, 116 92 Stockholm

Är jemeniter sämre än tunisier?

Tunisier är de bästa av människor. Egyptierna kommer strax därefter. Jemeniter är däremot inget vidare.

Så resonerade vissa jemeniter i januari. Jag skrev en artikel om dygd i den muslimska världen och bad jemeniter ge exempel på människor med god moral.

– Man måste göra uppror mot förtryck, sade Fatma Ahmed Habib.

Demonstranterna i revoltens Nordafrika är därför islams mest hederliga folk, resonerade hon liksom flera andra.

I Jemen är politik en lika ljusskygg affär som i Nordafrika. Fiffelval har garanterat att det regerande partiet behållit sin ställning. Fuffensrättvisa har gett människor diverse fri- och rättigheter – i lagboken, men inte i verkligheten där en enskild straffas för sin egenart och sitt mod. Trettiofyra år med Ali Abdullah Saleh i presidentpalatset och jemeniter såg med beundran mot Nordafrika i början av året. Sedan satte också de en arabisk vår i blom!

Jemeniter förvånades över sig själva, de sträckte på sig men möttes inte av samma entusiasm som nordafrikanerna. Världens ledare och experter är ack så dystra när de ser på Jemen. Landet är ett av världens minst utvecklade. Det är regionens fattigaste land och därtill är det i mångt och mycket ett klansamhälle där centralmakten är så svag att fundamentalistiska nätverk har visst spelrum. Mellanösternkännare har varnat för att Jemen saknar förutsättningar att demokratiseras. Det underliggande budskapet tycks vara att jemeniter inte är redo för demokrati och mänskliga rättigheter. Som att tiden för rättvisa skulle kunna vara en annan än just nu.

Få länder har skildrats och diskuterats så ensidigt som Jemen. Ändå är landet särskilt komplext därför att så många motstridiga idéer och levnadssätt samexisterar just här. Det framkommer särskilt idag när hundratusentals jemeniter, med stöd av ytterligare miljoner, kräver förändring. Många kämpar för kvinnors lika rättigheter och de gör det i ett land där kvin-

Medan president Saleh sedan i juni vårdas på sjukhus i Saudiarabien fortsätter demonstrationerna i Jemen som här i Sanaa den 30 augusti.

FOTO: YAHYA ARHAB/EPA/SCANPIX

nor bryter seden när de syns, ropar och förälskar sig i den de vill. Bristen på värme från omvärlden har upplevts som ett slag i ansiktet av demonstranterna. De säger att deras revolt är ett uppror inte bara mot regimen.

– En del i vårt uppror har varit att ifrågasätta hur världen ser på Jemen och att förändra den synen, säger ungdomsaktivisten Ibrahim al-Mothana.

Flera demonstranter säger sig veta hur samtalen i väst går. De berättar att de hört västerlänningar säga att en fredlig revolution inte är möjlig i ett land med fler kalasjnikovs än datorer, men försäkrar att de minsann ska motbevisa oss. De påpekar att jemeniter varken behöver twitter eller vapen för att skapa demokrati. De gör demokratin möjlig genom att diskutera och marschera. De fortsätter kampen tills demokratin når också jemeniterna, säger de med bestämdhet.

Det handlar om värdighet, förklarar demonstranterna. De vill ha ett värdigt liv och samhälle. Bakom slagord om *demokrati* och *frihet* samt

paroller som *Folket vill att regimen faller* och *Yes, We Can* finns människor som vill ha skor på fötterna, vatten och möjligheten att lära sig läsa plakaten de bär. Makten över en själv och samhället kan inte tas ifrån en utan att en bit av den man är följer med. De vill ha en chans i livet, säger de. Också de som är i sextioårsåldern.

Jemens demonstranter tycker att världen ska visa ett större stöd för deras kamp. De intygar att jemeniter delar samma starka vilja att förändra sitt land och frigöra sig från förtryck som nordafrikanerna.

– Vi jemeniter är inte sämre människor än vad tunisierna och egyptierna är, säger studenten Abdullah Ahmed al-Maisari.

Något radikalt har alltså redan hänt i Jemen. Det är dags att det händer också utanför landets gränser. ■

Tanya Holm

Tanya Holm är svensk frilansjournalist bosatt i Jemens huvudstad Sanaa.

